

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia IX. De quarto membro diuidente, quod es prædecamentalis
Relatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

constituentem ratione illius sensibile subiectum, quod afficit, & non illum ut actuum intendisse. Responderi potest ex ratione, quia mouetur Soarius ad asserendum calorem, ut actuum non intendi, quia natura non indiget calore, ut calorem producat, qui potest produci ab igne vel luce, indigere tamen calore & aliis primis qualitatibus, ut subiectum disponatur ad formam, & ut mediis illis sentiat, quia ablatis primis qualitatibus, neque extarent sufficientes dispositiones ad formam, neque totum per formam constitutum esset sensibus perceptibile.

8 Efficacius contra doctrinam Soarii arguo: Natura non sibi proponit finem, ut illum propositum seu applicatum per aliquam cognitionem postea intendat, sed id dicitur natura intendere, in quod cause naturales propendunt, intentio enim naturæ nihil aliud est quam propensio causarum naturalium, in id autem primariò & per se cause naturales propendunt, quod primariò & per se absque vlla eleuatione supra naturam, neque violentia contra ipsarum naturam, sed sponte sua producant, & eadem ratione illud intendunt, quia illud producant: sed cause productiue caloris sponte sua absque vlla eleuatione supra naturam, neque violentia contra ipsarum naturam producant calorem cum virtute actiua ad producendum alium calorem: ergo illud intendunt cum hac virtute actiua. Rursus omnia prædicata, quæ sunt identificata in effectu æquè primò, & per se attinguntur per actionem qua natura producit effectum, quem intendit, quia actio non est prædicatum prædicatum: ergo virtus causatiua æquè primariò, & per se intendit omnia prædicata, quæ sunt in effectu, cum id primariò, & per se intendat causa, quod primariò, & per se attingit per actionem.

9 Definiri solet figura, *ultimus terminus quantitatis*: alio modo id quod resultat ex terminatione magnitudinis. melius tamen censeo definiendam *externarum partium corporis inter se dispositio*: qua descriptione rectè intelligitur, quid figuræ, & formæ nomine significetur, quod ex dicendis constabit; figuram, & formam essentialiter inter se non differre communis fert opinio, quæ tantum illas distinguit ex modo significandi, quia figuræ nomen mathematico modo significat abstrahendo à materia; forma verò modo physico connotando subiectum. Addit Soar. supra non improbabile esse hoc loco formæ nomine non intelligi figuram verumque, sed ornatam accidentibus, ex quibus pulchritudo confurgit, quæ ad hoc prædicamentum reducitur, quia dicitur quoddam aggregatum qualitarum quidquid de hoc fit, modò non agimus de figura ex accidentibus vestita, sed de illa secundum se.

10 Sensit P. Rub. figuram esse modum quemdam specialem à præsentia distinctum, & quantitati superadditum. Fert communis opinio non distingui à præsentia, licet pro materiali supponat subiectum vnum, seu vnitum. Duplicem ego contemplor figuram, quamdam mathematicam, aliam physicam. Figura mathematica est illa, quæ corpus constituitur rotundum, quadratum, vel triangulare. Figura physica est, quæ portio substantiæ retinet partium ordinem ex vi cuius dicitur, est manus, vel caput. Figuram mathematicam hac ego ratione à præsentia non distinguo. Corpus esse rotundum tantum dicit omnes illius partes extimas ab vno eiusdem corporis puncto, quod centrum dicitur eandem habere distantiam: sed hoc, quod est habere distantiam consistit in præsentia illorum, quæ distare dicuntur: ergo corpus esse rotundum consistit in præsentia partium, quibus constat. Secundò ex eo præcisè, quod hæ partes vnitæ habeant has easdem numero præsentias dicuntur æquè distare ab vno centro: ergo ex eo præcisè, quod hæ partes vnitæ habeant has easdem numero præsentias, dicitur corpus rotundum, quia corpus esse rotundum nihil aliud est, quam habere partes æquè distantes ab vno centro. Idem dico de figura triangulari, & quacunque alia proportionem seruata in partium distantia. Ex his inferes globum rotundum amittere hanc numero rotunditatem, seu figuram mathematicam, cum hanc perdit præsentiam, dicitur tamen permanere cum eadem rotunditate, quia aliam eiusdem rationis per motum acquirit, sicuti dicitur caput eandem habere distantiam à pectore siue homo sit in hoc spatio, siue in illo, quia etsi distantia sint distincte in spatiis diuersis, sunt tamen valde similes, & æquales. Inferes secundò corpus ad indiuisibile redactum non habere figuram mathematicam, neque esse rotundum, aut triangulare, quia nullam habet partium distantiam.

Figuram physicam constituo in hac vnione partium cum hoc ordine vnitarum, ex vi cuius, hæc pars exigit præsentiam, quæ sit anterior illa, quæ sit posterior, & alia, quæ sit media. Hac ratione ex vi figuræ manus pollex petit in ordine ad locum esse priorem, index esse immediatum pollicis, & sic de aliis digitis. Addit insuper hæc figura negationem aliarum partium supervnitarum eiusdem rationis. Si enim partibus huius manus ingens portio carnis supervniretur, manus figuram non retineret. Dixi negationem partium supervnitarum eiusdem rationis, quia etiam si partibus cordis supervniantur partes sanguinis, vel carnis, adhuc stabit cordis figura, in partibus diuersæ rationis ab illis, quæ illis supervniantur.

Inferes ex his neque figuram mathematicam, quæ consistit in præsentia, neque physicam, quæ consistit in vnione partium habere rationem qualitatis, sed illas in qualitatibus annuerasse Philosophum, ut vulgo indulgeret.

CONTROVERSIA IX.

De quarto membro diuidente, quod est prædicamentalis Relatio.

GIT Aristoteles in lib. Prædicamentorum cap. ad aliquid, & lib. 5. Metaphysic. c. 15. promiscuè de Relationibus prædicamentibus, & transcendentalibus, de quibus ut distinctè procedam distinctas constituo Controuersias, hæc Relationem prædicamentalem amplectitur, & proximà ventura transcendentalem.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit Relatio.

Aristoteles cap. ad aliquid duplicem adducit Relationis definitionem. Prima est ad aliquid verè talia dicuntur, quæcumque hæc ipsa quæ sunt aliorum esse dicuntur vel quomodolibet aliter ad alterum. Secundò relatiua definit: Secundò aliquid sunt quibus hoc ipsum est esse, ad aliud quodammodo se habere. Post primam definitionem assignauit statim tantum obiecta sub illa contenta habitum, dispositionem, sensum, scientiam, & positionem, quæ ad diuersa attinent prædicamenta, ex quo nonnulli inferunt tacitè hanc definitionem impugnasse Aristotelem ob reuerentiam sui Magistri, qui illam tradiderat, quod præstitit dum plura, quæ relatiua prædicamentalia non sunt, de quibus agitur in hoc prædicamento, probauit sub illa contineri. Neque ex alio capite adeò vastam definitionem esse affirmant, nisi quia tantum exposcit entitates quomodolibet se habere ad aliud, & non speciali, & certo quodam modo, patet enim latissimè verbum illud quomodolibet, & ita relatiua prædicamentalia, & transcendentalia, quæ ad hoc prædicamentum non attinent, valet amplecti: hanc prioris definitionis latitudinem cinxisse putant posteriori definitione per verbum quodammodo quando dixit quibus hoc ipsum est esse ad aliud quodammodo se habere: ac si diceret, certo, fixo, ac speciali quodam modo. Res leuis momenti leuiori dicta fundamento, quia Aristotél. dum multa relatiua transcendentalia sub priori definitione comprehensa assignauit, non de verbo quomodolibet curauit, potius illud omisit, cum rationem reddit propter quam illa relatiua sub illa definitione comprehendebantur, subdit enim Philosophus: *Habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio, & alia quoque similiter.* En Philosophus inter relatiua scientiam, & habitum annumerat, non quia quomodolibet aliorum esse dicuntur, sed quia aliorum esse dicuntur, nulla facta mentione verbi quomodolibet. Quod si dicas dici esse aliorum, & non speciali modo esse idem ac quomodolibet dici, verum erit, verum tamen non rectè vitium definitionis exprimeret Philosophus, neque rationem explicasset, propter quam adeo latè pateret definitio omisso verbo quomodolibet, si illud

D d 4 illud

illud esset, non speciali modo aliorum dici relatiua, male enim viciu definitionis, quod in illa expressè esset appositum, confusè, & implicite omisso verbo *quomolibet*, significaretur ab Arist. cum illud impugnare intendebat.

2 Alij apud P. Soar. disp. 57. sect. 5. afferunt definitiones illas differre ratione illius particulæ dicuntur: omnia enim relata transcendentaliter, quæ Aristoteles suprà annumerat, eodem modo ac relatiua prædicamentalia, non tamen prædicamentalia sunt relatiua. Pulchre hanc mentem modus loquendi illorum, quæ relatiua transcendentalia appellant relatiua secundum dici, id enim iure optimo relatiuum secundum dici appellatur, quod non ita, ac est relatiuum dicitur. Verumtamen, neque hæc differentia firmas radices habet, sepe enim iuxta Arist. phrasim idem dici, ac esse, sic qualiteram definiunt, *qua quales quidam dicuntur*, ubi quale dici, ac esse quale pro eodem vsurpauit, & ideo teste Soar supra, multi sentiunt non multum curandum esse de harum definitionum distinctione. In his est Simplicius, qui in fine huius prædicamenti existimauit Aristotelem male intellexisse priorem definitionem traditam à Platone, à qua in re non differt illa, quam ille substatuit, sed tantum in modo loquendi, quia à propria natura, & modo essendi ipsius rei sumitur modus dicendi, & denominandi, & ideo idem in re significatur per hoc, quod est aliorum dici, & aliorum esse. Vnum in re certum est priorem definitionem traditam fuisse à Platone, & tempore Aristot. vulgò circumferri, quæ iuxta mentem Aristotelis bona non erat, vt notat Porphyrius interrogat. 2. Alb. c. 3. Boët. & Ammonius & plures alij, ideoque attulit Aristoteles varia exempla, quæ ab alijs admittebantur inter relatiua, vt clarior constaret prædictam definitionem non esse bonam, siquidem certum erat exempla adducta in relatiuis prædicamentibus iure non numerari. Habemus ex his probabiliter satis posse dici duas has definitiones non differre in resed tantum in medio, ex eo, quod definitio Aristotelis vt tenet Simplicius tradatur per causam, & definitio Platonis per effectum, esse enim aliorum causa est, vt aliorum esse dicantur, & cum Aristoteles definierit per esse aliorum, & Plato per dici aliorum, sit Aristot. per causam, & Platonem per effectum eadem relatiua definiisse, in quo tantum differunt definitiones. Habemus etiam ex peritis Arist. interpretibus definitiones has differre, ex eo quod Platonica importet dici aliorum, & Aristotelica, non tantum dici aliorum, sed esse aliorum, in quo tota differentia definitionum, siue vtraque in re eadem sit definitio, siue vna rectè explicet, & altera nimis laxè, & male relatiua circumferat, & verba aliquomodo, & quomolibet non diuersas definitiones reddere. Est facile posset defendi has definitiones in re non differre, vt iam vidimus, nihilominus improbanda est prior definitio, quam Aristoteles impugnauit, & approbata posterior, quam Philosophus nobis tradidit, videlicet *ad aliquid sunt, quorum ipsum est ad aliud quodammodo se habere*. Ex qua definitione communis Philosophorum sententia hanc deprompsit: *relatiua sunt, quorum totum suum esse est ad aliud*. Reiciit prior definitio, quia licet frequenter pro eodem vsurpetur esse aliorum, & aliorum dici, nihilominus ex se latius patet dici aliorum, quàm esse aliorum, quia non raro aliorum esse dicuntur, quæ in re aliorum non sunt, ex quo apud multos fundamentum habet illa diuisio relatiuorum, in relatiua secundum esse, & secundum dici. Deinde negari nequit clariùs, & longius ab errandi periculo definiri relatiua per hoc, quod est *esse aliorum* quàm per aliorum dici. Iuvat etiam ad hanc posteriorem definitionem propugnandam, & illam impugnandam Philosophi auctoritas, qui nobis posteriorem definitionem tradidit, & priorem reiecit.

3 Mentem Aristotelis non fuisse tradere definitionem communem relatiuis transcendentalibus, & prædicamentibus, citra omnem controversiam est, ideo enim reiecit priorem definitionem, quia relatiuis transcendentalibus cōpetebat, & in præfati opus Philosophi erat definire illa, quæ ad hoc prædicamentum quod ad aliquid vocauit, pertinebant, & non illa, quæ per diuersa vagantur prædicamenta, ideo dixit *ad aliquid sunt*: relatiua verò transcendentalia per omnia prædicamenta esse diuisa compertum est. Ex his non leuis mihi accrescit difficultas, cur relatiua transcendentalia sub hac definitione non comprehendantur, quia verè aliorum sunt, scientia enim non solum dicitur, sed verè est scientia obiecti, & vno propriissimè est extremorum vnio, & actio terminum: ergo esse relatiuorum

transcendentalium est ad aliud, seu aliorum esse: ergo comprehenduntur hac definitione. Censent aliqui relatiua transcendentalia secerare ab hac definitione per totum Aristotel. definiens relatiua, *quorum totum suum esse est ad aliud*, quia relatiua transcendentalia, etsi habeant suum esse ad aliud, non illud totum habeat ad aliud, quia nem substantiæ, vel qualitatis, seu quantitatis, quæ rationes ad aliud non sunt, sed absolute significantur, & ita non totum suum esse est ad aliud. Non placet hæc explicatio, quia etsi in his relatiuis reperitur ratio aliqua, quæ possit absolute significari, etiam in relatione prædicamentali reperitur ratio entis, quæ significatur absolute: quod si dicas hanc esse rationem nimis vniuersalem, quæ non speciale prædicamentum constituit, obiciam totam rationem specialem prædicamenti actionis esse respectum ad terminum, actio enim eo ipso, quod actio fit, est actio alicuius, & ita poterit dici habere totum suum esse ad aliud, seu totum esse actionis esse alicuius, termini videlicet, cuius est actio. Censeo hanc definitionem restringendam esse ad relata prædicamentalia ex differentia, quam postea assignabo inter relationes prædicamentales, & transcendentes, ita vt relata prædicamentalia sint tota ad alia, seu aliorum, hoc est, purè ad alia, ita vt terminum, vt præterea respiciant, quod importat verbum illud *totum* in definitione, quæ vulgò circumfertur expressum, & vniuersaliter contentum in illa particula *quorum suum esse* in definitione Arist. postea, illud enim *suum* indicat nihil aliud in esse relatiuis, de quibus agitur, quæ respiciere terminum, & non illis alia specialè denominationem tribuere, quod est terminum vt purè terminum respicere, vt latius explicabo Contr. 10. Punct. 1. Itaque definiti possunt relatiua prædicamentalia ad relatiuis prædicamentibus, & transcendentalibus. *Quæ id quod sunt aliorum esse dicuntur*, seu, *quorum esse est ad aliud*, omnia enim relatiua, siue transcendentalia, siue prædicamentalia ad aliud sunt, nulla enim potest concipi relatio, quæ respectu alicuius, seu ad aliquem terminum non sit. Definientur autem relatiua prædicamentalia: *quorum totum suum esse est ad aliud*, quæ definitio desumitur ex illa, quam tradidit Aristoteles: *quibus hoc ipsum esse est ad aliud quod quodammodo se habere*; multoque clariùs definiatur: *quorum suum esse est ad aliud tanquam ad primum terminum*: relatiua verò transcendentalia definiuntur, *quorum suum esse est ad aliud, & non vt primum terminum*. Quid sit autè esse purum terminum explicandum promissi Contr. 10. Punct. 1.

Conceptum relationis realem esse, & non ficticiu inter Doctores classicos citra controuersiam est, quibus tantum aduersatur insigne Pythagoræ delirium, quod relet Ammonius in hoc prædicamento, qui dicebat res omnes relatiuas esse, seu *ad aliquid*, quia nulli rei ex se determinata inerat naturalis, sed à nobis cuiusque hanc vel illam tribui, qui rem ita, vel aliter apprehendimus, atque ideo id omne, & non aliud verum esse, quod verum apparet, quia in rebus nulla inest veritas aut ceterudo. Referuntur aliqui ex vetustissimis, qui sentiebant relationes omnes creatas esse entia rationis, verumtamen hi tantum tenebant relationes prædicamentales creatas non esse accidentia physicè fundamento inherencia, seu accidentia producta speciali actione distincta ab illis, ex vi quarum fundamentum, & terminus producantur, quia existimabant esse simile, vel æquale, & alias huiusmodi relationes tantum esse denominationes quasdam extrinsecas, quorum sententiam vt veriore amplectar. Hanc fuisse illorum mentem doctè tradit Vallius in Prædic. ad aliquid q. 1. c. 2. n. 1. iuxta quorum sententiam sano sensu posset dici Relationes esse entia rationis, quia denominationes omnes extrinsecas multi entia rationis appellant. Tegendum est conceptu relationis esse realem, siue sit accidens intrinsecè inherens, siue extrinsecè denominatio desumpta à fundamento, & termino, de quo postea Ratio esto: nullo intellectu cognita conuenit Petro, qui Ioannē genuit esse Patrē Ioannis, & Ioanni genito à Petro esse filium Petri: ergo hoc, quod est esse Patrem est quid independens ab intellectu: ergo patetnitas ex vi cuius denominatur Pater Petrus, qui genuit est independens ab intellectu: ergo est ens reale. Simile argumentum efficitur de similitudine inter duo alba, & æqualitate inter duas quantitates vlnares, & aliis huiusmodi relationibus. Deniq; in diuinis fide sanctū est dante relationes reales paternitate, filiationem, spirationem actiui,

& spirationem passiuam, vt docent Theologi omnes i. p. q. 28. art. 1. & 2. ergo cum conceptu relationis increatae, neque abstrahentis à creatura, & increata non est oppositio cum ratione positiua entis realis, quia si de conceptu relationis abstrahentis à creatura, & increata esset hæc oppositio, non posset ratio illa communis contrahi per differentiam increatae ad rationem positiuam realem, quia nulla differentia contractiua potest determinare genus ad rationem oppositam illi; quam includit secundum rationem generis præcisam. Sed ratione specialis differentie creature, nullam habet oppositionem relatio creata cum ratione positiua realis: ergo datur relatio creata, quæ sit ens reale: ergo potest hoc speciale prædicamentum constitui ex relationibus realibus. Nonnihil ab his, quæ certa sunt recessere Caietanus & Canar. i. p. q. 28. art. 2. asserentes relationes secundum esse ad neque esse ens reale, neque rationis, sed præcindere, quia secundum esse ad non est ratio respiciendi fundamentum, sed terminum, hæc autem præcindit ab ente reali, & rationis. Reiciunt passim omnes Doctores hunc dicendi modum, quia ratio ad non potest præcindi à ratione in, quia quod est ad aliud necesse est concipi alicuius ad aliud, quod est concipi in aliquo ad aliud. Secundò, etiam si ratio ad præcinderet ab ente reali, & rationis, ratio ad prædicamentalis non præcinderet, quia relationes prædicamentales sunt reales, & debent habere vltimum constitutum reale, quod est ratio ad. Vltimò, quia nihil datur commune enti reali, & rationis, neque ab utroque præcisum. Quod autem dentur plures relationes rationis nemo negat, neque ideo dicendum est conceptum relationis non esse realem, quia eo ipso, quod dentur relationes reales, & relationes rationis, absolute nomine relationis, relatio realis debet intelligi, semper enim in analogis nomen absolute prolatur stat pro famosiore, sic quando dicimus hominem, non hominem pictum, sed viuum intelligimus.

PUNCTUM II.

Diuisiones Relationum.

I Primò diuiditur relatio in relationem realem, & relationem rationis. Relatio realis est illa, quæ habet aliud esse præter esse obiectum in intellectu; Relatio rationis est illa, quæ tantum habet esse obiecti in intellectu. Sic relationes reales, & rationis definitio propter aliquos qui relationes omnes, quæ fundantur in cognitione effectiue ab intellectu procedente, vel in aliqua sensatione, seu intentionali operatione, relationes rationis immerito appellant, quia sicuti cognitiones etiam ab intellectu efficienter dependeant, non dicuntur entia rationis; sed realia, quia aliud habent esse præter hoc, quod est cognosci, seu esse obiecti in intellectu, sic huiusmodi relationes fundantur in operationibus efficienter ab intellectu, seu ab alia potentia sensitiua seu rationali dependentibus non relationes rationis, sed reales dici debent.

2 Secundò diuiditur relatio in relationem intrinsecam & extrinsecam. Relationem intrinsecam appellant, qui specialia accidentia distincta à fundamento, & termino pro relationibus constituunt, illam quæ intrinsecè inhæret. & informat subiectum, quod relatiuum constituit, sicuti relatio similitudinis, aut paternitatis. Relationem extrinsecam iidem appellant, quæ non importat accidens physicè & intrinsecè inhærens fundamentum: sed tantum extrinsecè, sicuti relatio domini, aut serui. Qui tenent relationes prædicamentales non esse speciale accidens distinctum à fundamento, & termino difficilè possunt relationem intrinsecam assignare, quia omnis relatio includit aliquid intrinsecum subiecto relatio, fundamentum videlicet ab ipso indistinctum, & aliquid extrinsecum, nempe terminum, qui à subiecto distinguitur, & in ratione termini, nulla ratione debet intrinsecè fundamentum afficere. Nihilominus adhuc in hac sententia potest distingui duplex relatio prædicamentalis, quædam cuius ratio fundandi à termino distincta intrinsecè est fundamentum, sicuti in relatione similitudinis ratio fundandi, quæ distinguitur à termino intrinsecè est subiecto relatio, & hæc dici potest intrinsecè relatio. Alia est relatio cuius ratio fundandi adhuc à termino distincta extrinsecè est fundamentum, sicuti in relatione paternitatis ratio fundandi est actio generatiua distincta realiter à termino, & extrinsecè subiecto relatio relatione paternitatis.

2 Tertiò diuiditur relatio in relationem mutuum, & non mutuum. Relatio mutua est illa, cuius terminus iterum illius fundamentum tanquam terminum respicit eadem, aliàve distincta relatione, sicuti relatio inter duo alba, quorum vtrumque relatione similitudinis ad alterum refertur, & inter Patrem, & Filium. Relatio non mutua est illa, cuius terminus nulla relatione ferit fundamentum, sed tantum vnum illius extremum relatum dicitur. Exemplum vulgò adducitur inter Creatorem, & creaturam, quia ista refertur ad Creatorem, & Creator ad creaturam non refertur. Exemplum rem modò explicet, illius verò veritatem postea discutiam.

3 Quartò, Relatio mutua subdiuiditur in relationem equiparantiam, & disquiparantiam. Relatio equiparantia dicitur, quando vtrumque extremum eodem modo constituitur relatum, sicuti duo alba, quorum vtrumque simile dicitur. Relatio disquiparantia est quando diuerso modo referuntur extrema, in quibus est mutua relatio, sicuti substantia generans, & substantia genita, quarum hæc filiatione refertur, & illa paternitate.

4 Quintò, Relatio diuiditur in relationem secundum esse, & secundum dici. Sentiant multi relationem secundum dici, coincidere cum relatione rationis, quia illa dicimus, quæ cognoscimus, & ita idem est relatio secundum dici, ac secundum cognosci, relatio autem secundum cognosci erit, quæ nullum aliud habet esse præter cognosci. Hæc congruè dicta sunt, nihilominus communis sententia aliter relationem secundum dici explicat. Sentiant multi relationem secundum dici esse relationem transcendentalem, & relationem secundum esse, esse relationem prædicamentalem, sed plures alij reuocant rem ita componi, quia relatio transcendentalis non tantum dicitur relatio, sed propriè, & strictè relatio est. Non multum premit ratio, quia relatio transcendentalis, quæ verè est relatio transcendentalis, quatenus eodem modo significatur, ac prædicamentalis poterit appellari, prædicamentalis secundum dici. Alij relationem secundum esse appellant illam, ex vi cuius fundamentum verè est relatum, & relationem secundum dici eam, ex vi cuius fundamentum non est relatum, sed apprehenditur per ordinem ad aliud, seu instar aliud rei distinctæ ab ipso. Sic Angelum, quatenus instar iuuenis apprehenditur, relatum appellamus secundum dici, non quia ex vi huius apprehensionis relationem aliquam fingamus tenentem se ex parte obiecti directi, neque Angelum relatum esse apprehendamus, hoc enim esset relationem rationis effingere; sed quia Angelum ex modo concipiendi apprehendimus, ac si esset relatiuus, quæ relatio tota consistit in nostra cognitione, & nimis est fundamento extrinsecè, differtque à relatione rationis, quia relatio rationis est obiectum cognitionis ex vi cuius fit, & non formaliter in ipsa cognitione consistit, relatio autem secundum dici non se tenet ex parte obiecti cogniti; sed est formaliter ipsa cognitio, quæ obiectum cognitum extrinsecè relatum denominat. Sic relationem secundum dici explicat P. Soar. disp. 4. sect. 3. n. 8. & alij quam plures. Ego in hac re nihil inuenio definiendum, quæritio enim est, quid auctores intelligant nomine relationis secundum dici, quia certum est relationem quocumque modo ex supra dictis potuisse non sine aliquo fundamento appellari secundum dici. In quæstione de mente authorum, illorum scripta consulenda sunt, apud quæ varias reperi sententias, neque aliquam inuenio cui stare teneamur. Arist. enim cui in hac materia subscribendum erat nullibi suam nobis mentem aperuit, quapropter liberum cuique erit sic, vel aliter relationem secundum dici explicare, cum quilibet dicendi modus Doctores non paucos pro se habeat.

5 Sextò, Scotus diuisit relationem in relationem extrinsecam aduenientem, & relationem intrinsecam aduenientem. Relatio intrinsecam aduenientem est illa, quæ posito fundamento, & termino illico necessariò confurgit, talis est relatio similitudinis, & hæc relatio intrinsecam aduenientem prædicamentum ad aliquid constituit iuxta Scoti mentem. Relatio extrinsecam aduenientem est illa, quæ posito fundamento, & termino non necessariò confurgit, sed quidquam aliud desiderat vt pullulet, talis est actio, quæ non eo ipso, quòd sit principium effectiui, & passiuum, necessariò affurgit, sed necessaria est applicatio inter vtrumque, & hæc relatio extrinsecam aduenientem non hoc speciale prædicamentum constituit, sed ad sex vltima prædicamenta attinet. Diuisionem hanc solidè impugnatur P. Soar. disp. 48. Metaphysic.

phyfic. sect. i. vnum, vel alterum argumentum in illam attingam. In primis, vt bene notat Soar. malè has relationes, quas extrinsecus aduenientes appellat Scotus ad sex vltimi prædicamenta reducit, quia vno inter materiã, & formã substantiã non ad aliquid ex sex vltimis prædicamentis, sed ad prædicamentũ substantiã pertinet, & eodẽ iure dicenda est relatio extrinsecus adueniens, quo secundũ sententiã Scoti actio dicitur relatio extrinsecus adueniens, sicut enim posito principio actiuo, & passiuo expectanda est actio, sic posita materiã, & forma expectanda est vno: ergo neutra necessariò resultat ex fundamento, & termino secundũ sententiã Scoti: ergo vtraque est extrinsecus adueniens. Secundò impugnatur eadem diuisio: Præsentia, & duratio necessariò confluntur posito fundamento, quia implicat dari entitatem in rerum natura non respondentem tempori imaginario, seu reali actũ, vel potentia existentem, quomodo cumque duratione connotetur, & saltem naturaliter, in multorumque sententiã, etiã supernaturaliter nequit existere creatum sine præsentia, ex vi cuius cõstituitur in spatio determinato: ergo si duratio, & præsentia sunt relationes, non dicendæ sunt extrinsecus aduenientes secundũ Scoti sententiã, sed extrinsecus aduenientes, si quidem necessariò resultant ex fundamento, & illa dicenda est relatio intrinsecus adueniens, quæ posito fundamento necessariò resultat. Tertio contra eandem sententiã sic arguo: Relatio intrinsecus adueniens, vel oritur necessariò ex fundamento, & termino, & seclusa ratione fundandi, vel ex fundamento, & termino ratione fundandi posita. Primum dici nequit, quia posito Petro, & Ioanne, qui sunt fundamentum, & terminus relationis paternitatis, non oritur talis relatio quovsq; intercedat actio generatiua. Secundum commune est omnibus relationibus, nulla enim est, quæ posito fundamento, termino, & ratione fundandi, necessariò non oriatur: ergo ex hoc capite non rectè diuidit Scotus relationem in relationem quandam intrinsecus aduenientem, & aliam aduenientem extrinsecus. Commune esse omnibus relationibus oriri necessariò posito fundamento, termino, & ratione fundandi, & nullam sine his omnibus assurgere probat exemplum iam datum, quia sicut ex duobus hominibus non resultat necessariò relatio paternitatis, quovsq; intercedat generatio, sic ex duobus ignibus non resultat relatio causæ, & effectus, quovsq; intercedat actio, quia hic ab illo procedat, & hac interueniente non potest non oriri. Ratio à priori est, quia sicut in viuientibus generatio est ratio formalis fundandi relationem paternitatis, & filiationis inter vtrumque viuens, sic in non viuientibus actio, quæ vnum ab alio procedit, est ratio formalis fundandi relationem, ex vi cuius producens refertur relatione causæ, & productum relatione effectus. Vltimò inquiri, cui sit extrinsecus adueniens relatio actionis, an principio effectiuo, an ipsi subiecto: si principio effectiuo quod est relationis subiectum, etiam relatio similitudinis extrinsecus est parietis, & etiam albedini, quia posito pariete cum albedine inherente adhuc dependet relationis ortus ab aliquo extrinsecus, videlicet ab alio albo, quod sit terminus relationis. Si dicat Scotus relationem esse extrinsecus aduenientem ipsi actioni, efficitur in illum arguitur, qui actio per se ipsam refertur ad terminum, ad quem non potest non referri, & in hoc sensu potius relationes prædicamentales dicendæ essent extrinsecus aduenientes. Docet P. Soar. n. 5. non esse multum cum Scoto contendendum si per relationes extrinsecus aduenientes intelligat relationes transcendentales, sicut ab hoc loquendi modo cauendum sit. P. Arriaga ait disp. 12. sect. 2. n. 7. sustineri posse Scoti diuisionem, si per relationes intrinsecus aduenientes explicaret illas, quæ adæquatè sunt essentielles fundamento, quas transcendentales vocamus, & per relationes extrinsecus aduenientes illas, quæ fundamento essentielles non sunt. Sed quam longè absit ab vtraque explicatione Scoti mens, rectè infertur ex eo, quod in oppositas sententiã ab authoribus trahatur.

7 Celebris est alia diuisio relationis in relationem prædicamentalem, & transcendentalem, de qua latè dicã Contr. ro. punct. i. vbi postquam naturam relationis prædicamentalis explicuero, illam à relatione transcendentali diuidã.

8 Vltimò relationes prædicamentales in tria genera Aristoteles partitus est. Primum genus relationis prædicamentalis fundatur in vnitate, quæ vnitas non est talis formaliter, neque realiter, neque per rationem, sed tantũ fundamentaliter, sicuti intercedit inter principia operatio-

num similis: nullo enim intellectu cogitante inter Petrum, & Ioannem nulla intercedit vnitas formalis, neque realis, neque rationis, sed tantum fundamentalis, ratione cuius fundamentalis vnitas potest esse in substantiis, quæ sunt principium similium operationum, & fundat relationem identitatis, talis est, quæ intercedit inter Petrum, & Ioannem eisdem speciei, qualis est inter duo subiecta habentia albedinem, & hanc vnitatem sequitur relatio similitudinis. Tertio potest esse hæc vnitas secundum mensuram extensionis quantitatis, & ex hac vnitate assurgit relatio æqualitatis. Vnde ex Arist. ea, quorum relatio assurgit relatio æqualitatis relationem habent, illa verò quorum qualitas est vnitas habent relationem similitudinis. Vltimò illa, quorum quantitas est vna secundum mensuram extensionis æqualitatis relatione gaudent. Sub eodem genere collocantur relationes his oppositæ videlicet relatio diuersitatis in his, quæ natura differunt vt homo, & leo, relatio diuersitatis in his, quæ quæ qualitate differunt, sicut album, & nigrum, & relatio inæqualitatis in his, quæ differunt in mensura extensionis quantitatis, sicut palmus, & vlna.

Secundum genus relationis ab Arist. assignatum, fundatur in actione, vt relatio causæ ad effectum, & effectus ad causam, Patris ad Filium, & Filij ad Patrem, ignis producentis ad ignem productum. His adiunxit Arist. alias relationes, quæ verè relationes non sunt, neque in vera actione fundantur, sed quasi in actione vt relatio domini ad seruum, magistri ad discipulum.

Tertium genus ab Arist. assignatum relationes non mutuas continet, sub his constituit Arist. relationem mensuræ ad mensurabile, scientiæ ad obiectum, visus ad visibile, in quibus actus sciendi, & videndi relationem dicunt ad propria obiecta, hæc verò minimè ad hos actus referuntur, quia color, & cuiusque obiecto, quod cognoscitur nimis extrinsecus est videri, & cognosci. Annumerat hoc genus relationis Philosophus inter relationes prædicamentales, quia de illo, & de aliis promiscuè egit, & passim relationes prædicamentales, & transcendentales permiscuit, non quia relationes in hoc genere contentæ prædicamentales sint, ostendam enim Punct. 6. n. 2. inter transcendentales annumerandas esse.

PUNCTUM III.

De fundamento, termino, & ratione fundandi.

1 IN omni relatione reperiuntur fundamentum, terminus, & ratio fundandi. Fundamentum dicitur illud, quod relatum denominatur, & dicitur respiciens aliud terminus appellatur illud, quod respicitur, seu in quod relatio tendit. Ratio fundandi est illud, ratione cuius immediatè fundamentum relationem sortitur, vt illud quod vltimò requiritur ex parte fundamenti, vt relationem subeat. Fundamentum, & terminum necessariò esse distinguenda, non solum per rationem, sed etiam realiter, omnium consensu stabilitum est de distinctione rationis fundandi à fundamento nonnulla potest esse dubitandi ratio.

In relationibus primi generis fert communis sententiã non distinguere rationem fundandi à fundamento, quia absque illa ratione fundandi distincta duæ substantiæ subiectæ relationem identitatis, & duæ albedines relationem similitudinis, & duæ quantitates relationem æqualitatis, ita P. Soar. disp. 47. sect. 7. ad finem. In relationibus secundi generis dari rationem fundandi distinctam à fundamento sentiunt omnes, qui actionem à principio effectiuo distinguunt, quia in huiusmodi relationibus ratio fundandi est actio, & principium actiuum est fundamentum. In relationibus tertij generis nulla est difficultas, quia huiusmodi relationes, non solum secundum fundandi rationem, sed etiam secundum se ipsas adæquatè identificantur cum fundamento, & relationes prædicamentales non sunt, sed transcendentales.

2 Circa relationes secundi, & tertij generis, & secundum relationes primi generis, quæ fundantur in vnitate substantiæ, seu essentia assentior cõmuni sententiæ, quæ supra circa hanc rem modò exposui. Circa relationes, quæ fundantur in vnitate qualitatis, & in vnitate quantitatis, seu circa relationes similitudinis, & æqualitatis mihi difficile est nõ esse philosophandum eodem modo, sic de relationibus secundi

secundi generis, existimo enim in his etiam reperiri rationem fundandi à fundamento distinctam, quod sic suadeo. Dux albedines immediatè inter se referuntur relatione identitatis, sicuti referuntur Petrus, & Ioannes, quia sicuti Petrus, & Ioannes specie conveniunt, sic conveniunt dux albedines, quibus competit unitas specificè fundamentalis, quæ est fundamentum relationis identitatis. Quod si Arist. dixit relationem identitatis fundari in substantia, nomine substantiæ non substantiam specialiter pertinentem ad primum prædicamentum intellexit; sed essentiam cuiuscumque rei, in quo sensu substantiam desumpsit, cum definiuit vniocia in verbis illis: *Ratio verò substantiæ omnino eadem*, quæ vertunt omnes *ratio verò essentia omnino eadem*. Referuntur ergo relatione similitudinis illa, quibus inhæret qualitates eiusdem speciei, quod Arist. tradidit dum dixit *similia sunt, quorum qualitas est una*; ergo non qualitates ipsæ inter se, sed illarum subiecta ratione qualitatum similia dicuntur; ergo in his, quæ similia sunt, possumus distinguere subiectum qualitatis, quod simile denominatur, & est fundamentum relationis, & qualitatem subiecto inhærentem, quæ est ratio fundandi relationem; & sicuti substantia, quæ genuit est fundamentum relationis paternitatis, & actio generatiua ratio fundandi talem relationem, sic subiectum, quod est album erit fundamentum relationis similitudinis, & albedo, ut eidem subiecto inhærens erit ratio fundandi hanc relationem, quia posita albedine in subiecto, quod simile denominatur, & in termino sita confurgit relatio similitudinis inter vtrumque, sicuti posita actione generatiua statim confurgit relatio paternitatis, & filiationis inter animal, quod genuit, & animal, quod fuit genitum. Eadem ratione de quantitate iudico: dux quantitates immediatè, & per se non fundant relationem æqualitatis, sed identitatis specificæ, quia seclusa extensione superaddita quantitatibus nulla est æqualitas, aut inæqualitas, & independentes ab omni extensione dux quantitates, etsi una sit digitalis, & alia vlnaris referuntur relatione identitatis, quia habent unitatem specificam fundamentalem. Referuntur ergo quantitates relatione æqualitatis, & inæqualitatis quatenus subiacent extensioni, ratione cuius confurgit relatio æqualitatis, & inæqualitatis, quia ex maiori, minorve extensione, æqualitatem, & inæqualitatem colligimus, non præcisè ex quantitatibus nudis, quia dux quantitates ad indivisibile redactæ inæquales dici nequeunt, etiam si una contineret totam quantitatem, quam mons ingens includit, & alia tantum vnius formicæ quantitatem, quia ex quantitatibus commensuratis inter se, quarum nulla excedit aliam, cum inæqualitas ex excessu quantitatis secundum commensurationem desumatur, non possunt quantitates inter se commensurari seclusa extensione, seu præsentia, si ab illa non distinguitur, & in communi sententia, quæ rarefactionem, & condensationem sine introductione corpusculorum admittit sine accretione novæ quantitatis, dux quantitates, quæ modo sunt æquales, possunt fieri inæquales sine aduentu alicuius partis quantitatis, ex eo præcisè quod una permaneat cum eadem extensione, & altera maiorem, seu minorem extensionem ex vi rarefactionis, seu condensationis acquirat. Secundum hanc doctrinam ratio fundandi relationem æqualitatis, & inæqualitatis erit extensio quantitatum, quæ æquales dicuntur, & quantitas secundum se erit fundamentum relationis, quæ æqualis dicitur, & altera quantitas cui hæc est æqualis, terminus erit huius relationis. Hanc relationem æqualitatis, & inæqualitatis existimo communem esse omnibus entitatibus extensis, non solum mediatè quatenus subiacent quantitatibus æqualibus; sed quatenus subiacet propriis extensionibus, si enim daretur duplex corpus vtrumque vlnare quocumque quantitate seclusa esset æquale, dum illa retineant extensionem, quia tamen nulla entitas ratione suis, sed tantum ratione quantitatis exigit extensionem, quantitatem tantum tribuitur ratio æqualitatis, & inæqualitatis; non verò aliis entitatibus, etsi in se omnia entia, quæ habent extensionem propriam, & strictè æqualia, & inæqualia dici possent.

Supere est sciendum an extensiones ipsæ inter se referantur tantum relatione identitatis, an etiam relatione æqualitatis, & inæqualitatis. Respondeo extensiones duplicis quantitatis secundum se sumptas referri relatione identitatis, quia ratione referri non possunt relationes æqualitatis, aut inæqualitatis, quia per ablationem, seu additionem partium vnius extensionis variatur necessarîo relatio æqualitatis, & inæqualitatis, si in extensionibus reperitur & non varia-

tur relatio identitatis. extensio enim vlnaris æquæ refertur relatione identitatis ad extensionem semiulnarem, & ad vlnarem, & biulnarem, cum omnes sint eiusdem speciei, & non potest relatione eiusdem rationis, æqualitatis videlicet, seu inæqualitatis ad extensionem vlnarem, & semiulnarem referri; sed necessarîo respiciet extensionem semiulnarem relatione inæqualitatis, & extensionem vlnarem relatione æqualitatis si harum relationum est capax. Censeo parum referre hac vel illa ratione loqui, & in re levis momenti congruè dici ipsas extensiones esse æquales, & inæquales ut quo respectu subiecti, & ut quod respectu ipsarum; sed adhuc in his relationibus æqualitatis, & inæqualitatis, quas inter se habent diverso modo desumitur ratio fundandi, ac sumitur in relationibus identitatis, quæ in ipsis reperiuntur, quia relationes identitatis fundantur in unitate essentiali independentes ab unitate integrali, relationes verò æqualitatis, & inæqualitatis immediatè fundantur in unitate integrali ipsarum, seu in unitate integrali spatii, in ordine ad quod dicunt ordinem. A posteriori rem probat doctrina suprà tradita: si ponas duplicem extensionem, vtramque vlnarem, referuntur relatione identitatis, & æqualitatis, si ab altera demas vnius palmi extensionem, permanebit relatio identitatis, & peribit relatio æqualitatis, succedetque relatio inæqualitatis: ergo relatio identitatis sumitur independentes ab unitate integrali, si quidem hac variata permanet illa omnino eadem, & relatio æqualitatis sumitur dependenter ab unitate integrali, si quidem variata unitate integrali, & permanente unitate essentiali variatur relatio æqualitatis, & inæqualitatis.

Dices eadem ratione posse philosophari in qualitatibus, v.g. in duplici albedine, quæ possunt referri inter se non solum relatione identitatis; sed etiam relatione similitudinis; sicuti dux extensiones referuntur relatione identitatis, & relatione æqualitatis. Respondeo similitudinem sumi posse in qualitate, vel in intensione eiusdem qualitatis, duo enim similia dicuntur, quia vtrumque est album, etsi vnum sit album, ut tria, & alterum, ut sex, quæ similitudo sumitur ab unitate essentiali qualitatum independentes ab unitate integrali extensiva, & intensiva earundem qualitatum, & ita respectu harum, neque fundamentum, neque ratio fundandi, neque terminus possunt reperiri, quæ formaliter non sunt idem cum fundamento, & ratione fundandi, & termino relationis identitatis, quia fundamentum, & terminus est vtraque albedo, & ratio fundandi unitas essentialis vtriusque independentes ab unitate integrali, ubi autem fundamentum, terminus, & ratio fundandi sunt omnino idem, relationem eandem omnino esse necesse est, quapropter non potest in duplici albedine reperiri relatio aliqua similitudinis independentes ab unitate integrali qualitatis, sicuti est inter duo subiecta alba vnum ut tria, & aliud ut sex, quia respectu albedinum tantum reperitur ut ratio fundandi relationum unitas essentialis ipsarum, quæ semper fundat relationem identitatis respectu extremorum, quibus est essentialis. Dico respectu extremorum, quibus unitas est essentialis, quia unitas essentialis albedinum fundat relationem identitatis inter ipsas albedines, & similitudinis inter se subiecta albedinum, & unitates essentielles oppositæ inter albedinem, & nigredinem fundant relationem diuersitatis inter has qualitates, dissimilitudinis inter subiectum album, & nigrum. Si similitudo sumatur, non solum inter duo alba, sed etiam inter duo obiecta æquæ alba, talis similitudo desumetur non solum ex unitate essentiali, sed etiam ex unitate integrali qualitatum, & hæc poterit ipsis qualitatibus concedi, sicuti conceditur extensionibus, habebit enim diuersam rationem fundandi, ac habet relatio identitatis, quia hæc tota desumitur ex unitate essentiali, & illa sumetur ex unitate integrali intensiois, quæ similitudo est quasi quædam æqualitas intensiois, & posset dici relatio æqualitatis; nihilominus relatio similitudinis vulgò appellatur, & ratione huius album ut octo, magis simile dicitur alij albo ut octo, quam albo ut duo.

Requiri ad relationem existentiam fundamenti perspicuum est, quia cum fundamentum dicatur relatum, simile, aut dissimile, æquale, & inæquale, & id, quod non existit non possit tale dici, illius existentiam ad relationem requiri per se notum est. Secundò, quia relatio, vel distinguitur adæquatè à fundamento, vel non distinguitur. Si distinguitur, est accidens illi inhærens, quod essentialiter supponit fundamentum tanquam proprium subiectum. Si non distingui-

distinguitur à fundamento necessaria erit fundamenti existentia, ut relatio cum illo identificata existens dicatur.

7 Docuit Gregor. in 1. dist. 28. q. 23. posse dari relationem prædicamentalem ad rem non existentem, sed tantum possibilem. Pro hac sententia non contemnenda ratio à priori peti potest in hunc modum. Terminare actum tantum est denominatio quædam extrinseca deriuata ex habitudine rei, quæ terminatur: ergo hæc denominatio potest cadere in rem actu non existentem præcisè quatenus est ex parte rei non existentis, sicuti denominatio cogniti, & amati cadit in obiecta non existentia, quæ adhuc non existentia terminant cognitionem, & amorem, quibus cognoscuntur, & amantur ut existentia. Rationi à priori suffragatur ratio paritatis desumpta à relatione transcendentali, quæ respicit terminum non existentem, sed tantum possibilem, ex quo argumentum desumitur: entitas non existens potest terminare relationem transcendentalem: ergo & prædicamentalem.

8 Fert omnium Doctorum sententia relationem prædicamentalem essentialiter exigere terminum realem realiter existentem: Ita P. Soar. in Metaph. disp. 47. sect. 8. n. 4. ubi D. Thom. & plures ex vetustis pro hac sententia refert. Conclusio facillè suadebitur, si per singulas relationes fiat Discursus. Quomodo enim homo poterit dici Pater hominis, quem non genuit, sed quem potest gignere: & quomodo paries albus similis erit parieti non albo, seu non existenti, quia possibile est talem parietem album existere, & quomodo mons æqualis erit lapillo, quia potest in montem magnum excrecere: Hæc omnia nature lumini dissimulata valde sunt. Secundo hæc omnes relationes sunt mutue: ergo si Petrus est Pater Ioannis non existentis, Ioannes ipse non existens erit filius ipsius Petri: & si paries ille similis est parieti non existenti, paries non existens similis erit huic parieti, quod est absurdum, id enim quod non est, neque potest esse simile, neque dissimile, neque pater, aut filius, quia hæc omnia prædicata supponunt existentiam subiecti cui contingunt. Probat Hurtad. disp. 15. Metaph. sect. 6. prædictam conclusionem: relatio prædicamentalis est ad aliud: ergo debet esse ad aliud reale existens, id enim, quod non est reale existens, propriè non est aliud. Ratio hæc, ut bene vidit P. Soar. supra inefficax est, communis enim est pro relatione prædicamentali, & transcendentali, & certum est relationem transcendentalem referri ad terminum actu non existentem. Respondet Hurtad. supra §. 61. relationem transcendentalem, non propriè in rigore esse ad aliud, sed tantum translatiue, quia habet conceptum, qui non potest esse ad se. Similiter asserit ens rationis non esse terminum propriè, sed tantum obiectum extrinsecum in quod tendit relatio transcendentalis identificata cum actu intentionali. Non consentio Hurtado, quia relatio transcendentalis propriè, & longè propriè quàm prædicamentalis est relatio: ergo propriè habet terminum. Si dicas relationem transcendentalem propriè esse relationem, & tamen non habere propriè terminum: sed tantum translatiue, dicam ego relationem prædicamentalem esse propriè ad aliud, quod est esse propriè relationem, & illud aliud propriè non esse terminum, si enim semel admittitur relatio transcendentalis propriè esse relationem, & tamen non habere terminum, qui propriè sit terminus, cur non poterit dici relationem prædicamentalem propriè esse relationem, & tamen non habere terminum, qui propriè sit terminus?

9 P. Soar. supra num 7. asserit inferri terminum relationis transcendentalis debere realiter existere ex natura ipsius relationis, quam ipse putat non distingui à fundamento, & tunc tantum illud denominare relatum quando existit terminus, & non habere alium producendi modum, neque alià ratione constituere hoc speciale prædicamentum, & posse dici accidens, nisi quia connotat termini existentiam. Vrget eandem rationem: relatio non est aliud, quàm ipsum fundamentum ut dans denominationem relatiui: ergo non potest illam dare nisi coexistente termino, quia omnis alià denominatio quæ termino non existere subiecto accedit, est absoluta, vel ad summum transcendentaliter tantum respectiua. Modum hunc constituendi relationem latè impugnabo Punct. sequenti, & contra illum inferam fundamentum identificatum cum relatione actu esse referendū termino non existenti: quapropter neque rationi Patris Soar. fidendum est.

10 Optima desumitur ratio ex doctrina tradenda Punct. sequenti de natura, & constitutiuo relationis prædicamentalis, quam dicam identificari cum fundamento, & termino.

Ex quo inferitur termino non existente non posse relationem existere, quia deficiente termino deficit aliquid essentialiter requisitum ad constitutiuum relationis. Hanc rationem reddit Hurtad. supra qui eandem amplectitur opinionem de constitutiuo relationis, ex qua optimum redditur discernere, ratione cuius relatio transcendentalis possit existere termino non existente, & prædicamentalis non ita, quia transcendentalis adæquatè distinguitur à fundamento, & ita potest sine illo subsistere. Ex eadem doctrina similiter responderetur ad argumentum supra factum, quod intendebatur ad terminandum non requiri existentiam illius, quod terminat, quia etiam si concedatur præcisè ad terminandum non requiri existentiam termini, cum terminus relationis non tantum sit terminus, sed etiam constitutiuum relationis, necessario requiritur existentia termini, ut relatio constituta intelligatur.

Ratio fundandi relationem duplex est, quædam per modum actus, seu actionis, quæ ex se est transiens, huiusmodi est ratio fundandi secundum genus relationis, quædam per modum habitus, quæ ex se est durans, & perseverans, huiusmodi est ratio fundandi relationes primi generis, extensio enim, quæ est ratio fundandi æqualitatem, & equalitatem, quæ est ratio fundandi similitudinem ex se sunt entitates, quæ diu perseverant, & quiete, & quasi mortuo modo subiecta denominant. Ratio fundandi relationes secundum generis non requiritur actu existens, ut subiectum denominetur relatum, licet non sufficiat ut possibiles ad talem denominationem præstandam; sed requiritur ipsam existere, aut extitisse, quod sufficit, ut ex vi illius etiam præteritæ subiectum existens denominetur relatum dum illius terminus existens perseveret, quia non solum vocamus patrem Ioannem, qui genuit Petrum in instanti, in quo illum actu gignit; sed toto tempore, quo existit Ioannes, qui genuit, & Petrus, qui fuit generis, in quo moraliter perseverat actio generatiua ratione alius actionis conservatiue, quæ succedit loco generationis, quod sufficit, ut virtualiter dicatur permanere actionem intellectus, sicuti dicuntur permanere actus voluntatis in effectibus, qui ab illis originem trahunt, & sicuti permanere virtualiter dicitur intentio in executione mediæ, etiam si actus intentionis physicè non perseveret. Rationes fundandi relationes primi generis necessario debent actu existere, ut possit ex illis relatio confluere, non enim subiectum album simile dicitur alteri subiecto, quod fuit album, & modo tale non est, sed necessario albo extitisse debet ex parte utriusque extremi, ut assurgat relatio similitudinis: similiter non dicitur æqualis quantitas vlnaris quantitati, quæ fuit vlnaris, & modo palmaris est tantum, sed necessario debet esse vtraque vlnaris, vel palmaris vtraque, ut quantitates denominentur æquales. Ratio à priori esset, quia cum hæc rationes fundandi non sint natura sua transeuntes, sed permanentes, & per modum habitus quieto modo subiectum denominent, non dicuntur virtualiter, aut moraliter permanere, dum actu non existant, sicuti dicuntur permanere actiones terminis permanentibus. Hæc est enim natura transeuntium per modum actus, seu actionis viuo modo, & permanentium per modum habitus, quieto, & mortuo, ut hæc postquam existeret non dicantur moraliter permanere, illa vero, etiam si physicè non existant, ex eo quod extiterint dicantur moraliter permanere, ut patet in actu voluntatis, qui saltem habitualiter permanere dicitur, dum non retractatur, etiam si physicè non existat, ex eo præcisè quod extiterit, & in habitu eiusdem voluntatis, qui dum physicè actu non existit nullo modo permanere dicitur.

PUNCTUM IV.

De distinctione relationis à fundamento, termino, & ratione fundandi.

Explicui Puncto præcedenti quid sit fundamentum, quid terminus, quid ratio fundandi relationem, dicam in modo quâ ratione ab his differat, vel cum illis identificetur.

§. I.

Impugnatur prima sententia.

Affermat prima sententia, posito fundamento, termino, & ratione fundandi pullulare modum quemdam ab his

ab his omnibus distinctum inherenter fundamento, ex vi cuius hoc dicitur relatum, qui modus non resultat etiam si fundamentum existeret, quovisque existeret simul terminus, & fundandi ratio. Defendunt hanc sententiam Caiet. 1. p. quest. 28. art. 2. Ferr. 4. contra gent. 14. Capreol. 1. dist. 30. quest. 1. quos sequitur est P. Rub. in Prædic. cap. 7. quest. 2. Reicienda est hæc sententia ex dicendis §. 3. ubi probabo modum istum esse superadditum, & illo seculo intelligi subiectum relatum simile, & æquale, sed præcisè ex eo quod existant duo subiecta alba dici similia, & ex eo, quod existant duæ quantitates utraque palmaris, vel utraque vlnaris dici æqualia, & sic in aliis relationibus, pro quibus absque necessitate fingitur modus iste superadditus, nunc tamen hac ratione prætermittitur, quam in posterum referuo, à posteriori impugno prædictum dicendi modum.

3 Primò sequitur ex hac sententia ad leuissimum motum aristæ produci in omnibus entitatibus creatis modum quemdam superadditum, & celum empyreum imò beatorum animos physicè mutari per receptionem talis modi. Sequelam probò: motà aristæ producit præsentia quædam cum qua relationem habent identitatis reliquæ præsentie creatæ eiusdem speciei cum illa, & relationem diuersitatis reliquæ omnes entitates, quæ non sunt eiusdem speciei cum ipsa ergo motà aristæ reliquis omnibus entitatibus creatis aduenit noua relatio identitatis, vel diuersitatis, sed hæc relatio consistit in modo quodam superaddito intrinsecè inherente rei relate: ergo omnibus entitatibus aduenit modus realis intrinsecè inherens: ergo mutantur omnes entitates creatæ, ex eo præcisè, quod leuis aristæ moueatur. Consequentiam admittunt, & consequens deuorant auctores huius sententie, quod mihi quidem absurdissimum est, ne tamen videamur absque ratione tradere illud, quod prima dictar apprehensio, ratione probò consequens nullatenus sustinendum esse. Producta præsentia aristæ existens Matrici (idem dico de quacunque alia entitate producta) nihil est quod determinet corpus existens Parisijs, vt producat modum illum relationis: quo referatur ad præsentiam, seu entitatem denuo producta: ergo corpus illud quod antequam produceretur illa entitas, modum relationis non producebat, non illum producat, postquam talis entitas sit producta. Respondetis nouum terminum Matrici productum determinare corpus existens Parisijs ad relationem producendam, quam antea ex defectu termini non producebat. Contra: terminus iste valdè distat à subiecto producturo talem relationem: ergo nihil potest influere in relationem neque aliquo modo determinare fundamentum, vt talem relationem producat. Vrgo: terminus iste nihil physicum, neque morale potest præstare, ratione cuius determinet corpus existens Parisijs ad relationem producendam: ergo nullo modo potest illud determinare ad productionem talis relationis. Nihil posse præstare physicum per se, patet, quia etiam si ad id præstandum virtutem haberet ratione distantia non posset talem virtutem exercere: non posse aliquid morale præstare, seu moraliter determinare productionem talis relationis sic probò. Si terminus productus determinaret moraliter relationem producendam à fundamento distanti, esset exigendo vt Deus præberet concursus ad talem relationem producendam, sed terminus iste non exigit illam, quia nulla entitas exigit aliquid, quo ipsa non indigeat, ergo. Terminum non indigere tali relatione probò ex eo, quod terminus ille referendus non sit per relationem inherenter in subiecto distanti, quam ipse est terminaturus, sed per relationem ipsi affixam respectu cuius non se habeat vt terminum, sed vt fundamentum. Instituisse ergo debuerat natura sollicitos quosdam tabellarios, qui ad productionem cuiusvis entitatis reliquis aliis nunciis deferrent, atque certos facerent nouum terminum aduenisse, vt illico in nouas erumperent relationes, terminus enim longè distans nihil posset præstare ad tales relationes producendas.

4 Dices fundamentum semper esse in actu primo ad relationes omnes producendas, has tamen non producere quovisq; adueniat terminus, quia quilibet relatio essentialiter dependet à proprio termino, sine quo nequit existeret. Equè mihi difficilis est dependentia relationis à termino longè existenti, ac determinatio ad relationem producendam ab eodem termino, & ideo ratione suprà facta solutio impugnanda est. Terminus est valdè distans à relatione: ergo nullo modo potest in illam influere: ergo nulla ratione potest relatio à termino distanti dependere.

Franc. de Ouedo, Philosph. Tom. II.

Melius forsitan responderetur quamlibet entitatem per se ipsam exigere à Deo concursus ad producendam relationem respectu omnium entitatum existentium, quæcumque sint de facto existentes, & ad conseruandam eandem relationem dum illius terminus perseverat, ex vi cuius existentie non debetur Petro existenti Matrici concursus ad relationem, ex vi cuius constituitur diuersus à Ioanne producendo Parisijs, quovisq; Ioannes sit productus, & in primo instanti, in quo Ioannes fuit productus incipit deberi, non propter existentiam noui termini aduenientis, sed ex vi antiquæ existentie ratione nouæ circumstantiæ, productionis Ioannis, quā posita debitus est concursus existentie, cui antea non debebatur, quia non erat purificata conditio, sub qua dari exigerat talem concursus, quem non petebat absolute dandum, sed dandum si existeret terminus, & pro illa mensura pro qua existeret talis terminus. Hic aptior modus, si aptus aliquis ad prædictam sententiam defendendam, verumtamen quantis subiaceat difficultatibus ex secunda impugnatione, quam conficio contra prædictam sententiam, quæque solutionem hanc euertet clarè constabit.

6 Infero secundo ex prædicta sententia posse Deum constituere simile corpus album, etiam si nullum album existat neque existerit, aut exiturum sit in rerum natura, & æqualem quantitatem vnice existentem in rerum natura, & Patrem hominem, qui nunquam genuit, & sic de omnibus alijs relationibus, quæ poterunt subsistere sine termino. Sequelam probò: hominem esse Patrem, corpus simile, & quantitatem æqualem non est formaliter terminum existere, sed subiectum relatum habere talem modum distinctum à termino, sed poterit Deus supernaturaliter producere talem modum destructo termino, seu nunquā producto: ergo poterit Deus constituere fundamentum relatum relatione prædicamentali termino non existente. Minorem probò: in qua tota argumenti difficultas sita est. Modus ille relationis tantum dependere potest à termino, vt suprà dicebam, quatenus illius fundamentum tantum exigit illius productionem pro illa mensura, in qua terminus existit, sed Deus potest præstare concursus ad talem modum producendum, & illum producere ultra existentiam fundamenti: ergo poterit illum producere termino non existente: ergo poterit producere paternitatem in Petro, etiam si Petrus nullum genuerit filium, & sic de alijs relationibus. Dices relationem dependere à termino tanquam modum à re, quia non est tantum modus fundamenti, sed etiam termini, sicuti actio est modus non solum principij actiui, & passiui, sed etiam termini. Contra hanc solutionem procedit argumentum suprà factum, quod iterum breuissimè attingo. Relatio naturaliter existit, & conseruatur termino valdè distanti nulla facta applicatione mediata, neque immediata: ergo potest physicè dependere, neque tanquam modus, neque ratione aliqua à termino longè distanti: dependentia moralis potest suppleri à Deo, qui potest contra causarum existentiam operari: ergo relatio, neque vt modus, neque ratione alia potest habere dependentiam à termino, & adeò strictam connexionem inire cum illo, vt non possit Deus illam sine termino producere, & conseruare. Eadem ratione inferitur ex hac sententia posse Deum facere vt Petrus, qui genuit Ioannem non sit illius Pater adhuc in illo instanti, in quo illum gignit, & vt duo alba vtrumque vt octo non sint similia, & vt duplex quantitas utraque palmaris, & neutra aliam excedens non sint æquales quia cum paternitas similitudo, & æqualitas consistant in modo superaddito fundamento, & termino, & ratione fundandi, potest Deus his existentibus contra illorum existentiam non præbere concursus ad talem modum producendum, quo modo non producto deficiet formalis relatio, & extrema relata non erunt.

7 Contra eandem sententiam à posteriori iterum argumtor. Si relatio distingueretur à fundamento, & termino, vna relatio fundaret aliam, relatio enim identitatis inter Petrum & Ioannem esset diuersa à relatione similitudinis inter duo alba, ac proinde fundaret aliam relationem, & hæc aliam, & aliam, & sic in infinitum procederetur. Respondent aliqui relationem non indigere alia relatione superaddita vt referatur, sicuti præsentia non indiget alia superaddita præsentia vt fiat præsens, neque actio actione superaddita, vt dependeat à principio effectiui, sed per ipsam referri, sicuti per se ipsam fit præsens præsentia, & dependens, seu producta productio cuiuslibet termini: Contra præsentia tantum per se ipsam fit præsens spatio cui præsentat

E e subiectum,

subiectum, quod afficit, v.g. praesentia, qua ego praesentor Compluti, per se ipsam praesentatur Compluti, cui non potest non esse praesens: at vero si talis praesentia contingenter praesentanda esset Toleti, alia indigeret praesentia superaddita: idem dico de actione, quae per se ipsam dependet à principio activo, à quo constituit terminum dependentem, & à quo non potest non dependere: si vero talis actio inciperet dependere ab alio principio, à quo non constitueret suum terminum dependentem, & à quo posset non dependere, indigeret alia dependentia superaddita. Sed relatio identitatis inter Petrum, & Ioannem non tantum referretur ad Petrum, & Ioannem, sed referretur ad relationem similitudinis inter duo alba, ad quam posset non referri, & ad quam non constituit relatus Petrum, & Ioannem: ergo indiget alia relatione superaddita ut referatur ad illam relationem similitudinis, ad quam contingenter referretur, & diverso modo, quo refert propria extrema, quia haec referuntur ex vi illius relatione identitatis, & relatio ipsa identitatis referretur ad relationem similitudinis relatione diversitatis. Rem declarat unio integralis quantitatis, quae non per se ipsam, sed per aliam unionem diversae rationis vnitur unioni integrali materiae, quam informat, licet per se ipsam vnatur partibus quantitatis, quas integraliter vnit.

8. Dices relationem identitatis inter Petrum, & Ioannem non posse non referri relatione diversitatis, ad relationem similitudinis inter duo alba, & proinde per se ipsam referri. Contra: duo alba ex suppositione, quod utrumque existat, non possunt non referri, & tamen inferi haec sententia ex eo, quod quodlibet seorsum existens possit non referri utrumque referri per relationem superadditam, & neutrum per se ipsum: ergo eadem ratione duae relationes quarum quaelibet existens sine alia potest non referri, non referuntur per se ipsas, sed per aliquid superadditum, etiam si utraque existens non possit non referri. Vidi aliquos recentiores eximie laborantes in hoc processu in infinitum vitando, quorum laborem laudarem, si ad rem alicuius momenti defendenda esset susceptus, in hac tamen materia non possum non illum improbum censere, cum causam tantum cuiusdam opinionis iam exolere defendenda suscipiatur, & hoc adhuc non assequantur. Alij absque ulla formidine tunc processum in infinitum admittunt, asseruntque nihil absurdi contineri in effectibus qui ab una determinata omnium causa descendunt, tantumque esse vitandum in causis à parte antea, ita ut prohibeat ad aliquam primam pervenire, à qua effectus omnes originem trahant, quod tantum intendit Arist. & cum illo Philosophi omnes qui unam primam omnium causam rerum esse demonstrant, cui veritati non refragatur processus ad infinitum in effectibus, quibus unum primum principium, ante quod non sit aliud, potest designari. Sic perdocti, & acutè satis rem tractabat sapientissimus quidam Magister meus, cuius instructus disciplina facile satis facerem omnibus rationibus, quae contra hanc doctrinam possent adduci. Verumtamen ad alia maioris momenti eam adferunt, nec tanti emo relationes superadditas defendere, quas hoc argumento sublato à Philosophia exterminarem.

§. II.

Impugnatur sententia de connotatis.

9. Pater Soar. disp. 47. Met. sect. 2. à n. 21. docet relationem non distingui realiter à fundamento, connotare tamen termini existentiam, ut tribuat denominationem relati, ita ut deficiente termino non aliquid relationis deficiat, sed tantum id, quod requiritur, ut ipsa relatio identificata cum fundamento fundamentum denominet relatum, quia denominationem hanc relatio non tribuit, nisi cum connotatione ad existentiam termini, quae deficiente deficit denominatione. Sententiam hanc multi sequuti sunt recentiores, illiusque doctrinam plerique tradunt auctores, ut defendant non dari modum unionis superadditam inter materiam, & formam, neque praesentiam distinctam à subiecto, quod est praesens, neque actionem mediam inter principium effectuum, & terminum, sed unionem, praesentiam, & actionem identificari cum subiectis, quae constituunt unita praesentia, & efficientia, illisque non tribuere suam denominationem quovisq. supponatur connotatum, ratione cuius album non est formaliter relatum, etiam si habeat relationem identificatam secum, quovisq. adueniat aliud album, quod sit connotatum huius relationis: neque principium

effectuum, v.g. Deus, qui ab aeterno existit, habet hoc, quod est esse actu efficiens ab aeterno, sed tantum tempore, quod in tempore incipit esse connotatum huius actionis identificatae cum Deo, quod est terminus, qui ex vi illius producit denominationem principij actu efficientis. Sic in pluribus aliis materiis philosophantur sectatores huiusmodi, quos hodie vulgus connotatores appellat. Doctrinam hanc impugnant multis in locis Hurtad. & Arias, scilicet 3. subf. 7. in eadem dispositione 6. Met. illam ego in hunc locum impugnam remissi, ne patitur illius impugnationes repetere, ubi illam penitus euertere intendam.

Argumentor primò contra hanc sententiam. Deficiente connotato non deficit aliquid intrinsecum relationi seu aliquid pertinens ad illius formale constitutum: ergo permanet totum id, quod formaliter est relatio efficiens formaliter subiectum omnino eodem modo: ergo deficiente termino subiectum permanet eodem modo relatum, & formaliter erit relatum eadem ratione, quae relatum erat existente termino. Probo consequentiam: subiectum non constituitur relatum per terminum, sed per relationem formaliter ut efficientem subiectum, siue per identitatem, siue unionem superadditam: sed permanet cum eadem relatione eodem modo efficiente idem subiectum deficiente termino: ergo deficiente termino subiectum, seu fundamentum, manet cum toto illo, per quod constituebatur relatum, eodemque modo illo affectum: ergo permanet eodem modo relatum. Subiectum, seu fundamentum non constituit formaliter relatum adhuc inadèquatur per terminum fatentem auctores huius sententiae, & probat P. Soar. quia ratio formalis referendi debet distinguere à termino, quem illa ratio respicit, aliis id se ipsum respiceret. Fundamentum manet eum eadem ratione formali, ex vi cuius constituitur relatum, & eodem modo illa affectum, etiam si terminus deficiat: fundatur facile. Ratio formalis referendi est relatio relati ad id, quod est fundamentum: fundamentum permanet idem deficiente termino: ergo ratio formalis referendi identificata cum fundamento eadem permanebit. Modum, quo ratio formalis referendi subiectum afficit, semper esse eundem eadem ratione euincitur. Ratio formalis referendi non informat subiectum, seu fundamentum relatum per informationem superadditam, sed per identitatem: ergo dum ratio formalis seu relatio est eadem, permanet eadem identitas cum fundamento, & eadem informatio. Permanente eadem ratione formali referendi, seu eadem relatione, cum eadem informatione respectu eiusdem subiecti, permansum idem relatum formaliter ut relatum, sic euinco. Relatum, formaliter ut relatum, & ut formaliter dicens denominationem relati est totum quoddam includens subiectum, relationem, & modum, quo relatio subiectum afficit, siue haec realiter distinguantur, vel identificentur. Sed haec omnia manent omnino eadem: ergo totum manet omnino idem, quia totum non distinguitur à partibus, & unionem.

Respondent nonnulli deficiente termino permanere totum id, quod relatio dicit in recto, & deficere, quod relatio dicit in obliquo ex cuius defectu subiectum non denominatur formaliter relatum. Contra: id, quod deficit, & relatio dicit, non in recto, sed in obliquo, vel formaliter per se ipsum denominat saltem inadèquatur subiectum relatum, vel non. Si denominat formaliter saltem inadèquatur, etiam in obliquo importetur subiectum relatum, & iam ratio formalis relationis non est identificata, adèquatur cum subiecto, sed includit terminum, etsi in obliquo importatur: ergo relatio formaliter ut relatio dicit fundamentum, & terminum, quod negat P. Soar. & cum illo connotatores, qui totam rationem formalem relationis à termino distinguunt. Si terminus in obliquo importatus, neque inadèquatur denominat subiectum relatum: ergo remanet tota forma adèquata, à qua subiectum denominatur, etiam si terminus deficiat: ergo eodem modo denominabit subiectum. Recurre ad rationem supra confectam. Adhuc distinguunt nonnulli, qui dicunt terminum importatum à relatione denominare subiectum in obliquo. Inania verba. Terminum denominare in obliquo subiectum relatum, vel dicit terminum importatum in obliquo denominare fundamentum, & ita ut ratio obliqui tantum se teneat ex parte termini, & non ex parte denominationis, vel dicit terminum importatum in obliquo denominare subiectum obliquè, seu denominationem obliquam. Hoc secundum frustra diceretur quia fundamentum

fundamentum tantum habet unam simplicem denominationem relati, quæ eadem est, & omnino simplex: ergo omnia, quæ tribuunt denominationem relati, eandem omnino tribuunt, siue rectam, siue obliquam: ergo non potest fundamentum habere à se, seu à relatione secum identificatam rectam denominationem relati, & à termino denominationem obliquam. Si dicatur primum inferitur necessarîo denominationem simplicem relati provenire à fundamento, quod est in recto, & à termino, qui est in obliquo, & relationem formaliter dicere fundamentum, & terminum, quod tenuit concedere huius dicendi modi sectatores.

12 Respondent alij terminum non esse rationem formalem denominandi subiectum relatum, esse tamen conditionem, sine qua non potest subiectum tale denominari. Euationem hanc efficaciter impugno. Condicio debet distingui ab illo, ad quod est conditio: sed posito termino nihil ponitur distinctum ab illo: ergo terminus non se habet vt conditionem. Negabis minorem, & dices posito termino poni denominationem. Contrâ: denominatio vel sumitur pro ipsa nominis impositione, quæ est valde extrinseca subiecto, seu pro re significata nomine imposito. Si sumatur pro nominis impositione ad hanc tantum potest esse conditio id, quod est conditio ad rem significatam per nomen, & ad formam, per quam formaliter subiectum est relatum: ergo vt terminus sit conditio ad hanc nominis impositionem debet esse conditio ad id, quod significatur per hoc nomen relatum, vel debet esse id, quod formaliter constituit illius obiectum significatum, videlicet hoc concretum *relatum*, quod est formaliter esse relationem: Terminum non posse esse conditionem ad rem significatam per nominis impositionem sic probo. Posito termino nihil reale ponitur distinctum ab illo: ergo non potest esse conditio respectu alicuius, quod ponatur. Probo antecedens: fundamentum existeret antequam existeret terminus: ergo terminus non est conditio ad fundamentum: ergo non est conditio ad aliquid, quod cum fundamento sit identificatû, quia nequit terminus esse conditio ad positionem alicuius identificati cum fundamento ad quod non est conditio, aliâs esset, & non esset conditio respectu eiusdem, quia nō esset conditio fundamenti, vt supponimus, & aliâs esset conditio alicuius identificati cum fundamento, ex quo inferetur esse conditionem ipsius fundamenti, quia quicquid conuenit entitati respectu alicuius, conuenit respectu totius, quod cum illo est identificatum, sed posito termino nihil datur distinctum à fundamento, & termino: ergo nihil datur respectu cuius terminus possit esse conditio. Nihil dari distinctum à fundamento, & termino, posito termino statuit sententia, quam impugno, quæ asserit posito termino fundamentum per se ipsum absque alio superaddito referri.

13 Obcurioribus terminis rem alij confundere intendunt, & vim argumenti effugere, asserentes deficienti termino permanere fundamentum, & permanere relationem identificatam cum illo, quoad entitatem, non verò permanere relationem quoad formalitatem, ita non tribuere effectum formalem, neque denominare subiectum relatum. Contra hunc dicendi modum sic impugno. Relatio quoad formalitatem, vel est identificata cum fundamento realiter, & physicè; vel ab illo distinguitur realiter & physicè: Hoc secundum non potes admittere, ne concedas rationem formalem relationis superadditam fundamento, quod tua sententia negat: ergo debes dicere relationem quoad formalitatem non distingui à fundamento. Tunc sic: relatio, quoad formalitatem, est identificata cum fundamento: ergo permanente fundamento permanet relatio quoad formalitatem, implicat enim ex duobus identificatis vnum deficere, & aliud permanere. Sed deficiente termino relationis permanet fundamentum: ergo permanet relatio quoad formalitatem, quæ est identificata cum fundamento. Confirmatur: Relatio quoad entitatem, & quoad formalitatem non distinguuntur realiter, & physicè: ergo permanente relatione quoad entitatem permanet relatio quoad formalitatem: Antecedens probo: relatio quoad entitatem, & quoad formalitatem identificatur vni tertio, videlicet fundamento: ergo identificantur inter se. Rursus relatio quoad formalitatem realiter est entitas: ergo relatio quoad formalitatem, & relatio quoad entitatem realiter non distinguuntur: ergo implicat deficere relationem quoad formalitatem, quin deficiat relatio quoad entitatem, & implicat permanere relationem quoad entitatem, quin permaneat relatio quoad formalitatem. Subdistingunt

Francisc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I. I.

iterum recentiores: relatio quoad entitatem, & relatio quoad formalitatem sunt idem: quoad entitatem concedo, quoad formalitatem nego; Attendas obsecro, quomodo in ipsa distinctione membra distinctionis confundunt, distinguere relationem tanquam in membra opposita in relationem quoad entitatem, & quoad formalitatem, & rursus cum illis obijciatur, relatio quoad entitatem identificatur cum relatione quoad formalitatem subdistingunt: identificatur quoad entitatem, concedo; quoad formalitatem, nego, quæ distinctio supra quodcumque ex duobus extremis cadat, secundum vnum membrum illud replicat, & secundum aliud per oppositum contrahit. Hoc notato solutionem euerto: Relatio quoad entitatem, & quoad formalitatem, vt ineptè traditur distinctione prædicta, non distinguitur realiter sumpta quoad entitatem, & quoad formalitatem, & idem dico de relatione quoad formalitatem eodem modo diuisa: ergo implicat relationem quoad entitatem, & quoad formalitatem identificari quoad entitatem, & non identificari quoad formalitatem.

14 Dicunt alij relationem quoad entitatem, & quoad formalitatem distingui in obliquo, & per connotata. Contra hos redit discursus supra factus contra illos, qui absolute dicebant relationem distingui à fundamento ratione connotati extrinsecè, & in obliquo, & non in recto.

15 Efficacissimè arguo contra hos connotatores. Implicat esse albedinem in subiecto apto ad componendum hoc concretum album, & illud de facto non componere, cum concretum formaliter nihil aliud sit, quam subiectum, forma, & informatio: ergo implicat esse relationem in subiecto cum omni informatione requisita, quæ non distinguitur ab ipsa relatione, & subiecto, quod informat per identitatem, quin subiectum constituatur. Concedunt antecedens aduersarij, & negant consequentiam, quia albedo est forma absoluta nullum habens connotatum, neque illo indigens, vt præstet suum effectum formalem, ac proinde ex defectu connotati non potest illum non præstare. Relatio autem est forma respectiua respiciens connotatum, & illo indigens, vt præstet suum effectum formalem, ex defectu cuius potest illum non præstare. Contra hanc solutionem instauratur ratio supra facta. Adhuc in concretis respectiuis effectus formalis non distinguitur à toto composito, toto videlicet relato, quod tantum dicit subiectum, relationem, & informationem: ergo his præcisè positis erit constitutum hoc concretum relatum, siue terminus ponatur, siue non ponatur. Exemplum desume in hoc concreto *cognoscens*, quod est respectiuum, & connotat obiectum cognitum, quia tamen intrinsecè, & formaliter tantum dicit viuens vt subiectum, & cognitionem, vt formam, & informationem cognitionis ad subiectum, siue identificatam, siue distinctam à cognitione, posito viuente cum cognitione illud informantem, ponitur hoc concretum *cognoscens*, siue ponatur, siue non ponatur obiectum.

16 Ne tamen iterum vanè repetas inanem illam distinctionem recti, & obliqui, ex his, quæ prædicta solutio admittit conclusionem impugno. Forma relatiua potest esse quoad entitatem, & non quoad formalitatem ex defectu connotati, & hoc incipiente incipere præstare effectum formalem, quem antea eadem existens quoad entitatem non præstabat: ergo omnes actus vitales intentionales, visio v.g. auditio, sensatio interna, intellectio, & volitio, possunt esse identificati cum anima, cui non præstabant suum effectum formalem, quovsq; vnicuique proprium adueniat connotatum, quo adueniente anima cognoscere incipiet, non quia noua producat cognitio, neque quia hæc incipit quoad entitatem, sed quia nouum aduenit connotatum, & cognitio, quæ antea erat quoad entitatem identificata cum anima, incipit modò esse quoad formalitatem, & præstare formale effectum, quem antea non præstabat. Dices ad hos intentionales actus requiri has, vel illas dispositiones, seu compingencia potentia respectu illarum v.g. speciem impressam ad visionem producendam, quod signum est visionem non solum quoad formalitatem denuo assurgere, sed quoad entitatem incipere. Non satisfacis, quia medijs dispositionem, & deorganizationem potentia, & specierum impressarum productionem dicam ego requiri tanquam connotatum, vt visio, quæ antea erat quoad entitatem, incipiat modò quoad formalitatem. Imò secundum hanc doctrinam de medio tollerem species impressas, quia has

Et 2 tantum

tantum opponimus, ut loco obiecti efficienter producant actum intentionalem, qui non potest produci ab obiecto distant, in hoc autem philosophandi modo necessum non est actum intentionalem denuo produci, quando anima ex vi illius incipit sentire, aut cognoscere, sed tantum tunc incipere quoad formalitatem, ad quod sufficit presentia obiecti, medio, vel distantia non impediens, quia etsi hoc nimis extrinsecum sit actui, etiam productio albi Romae exercita, est nimis extrinseca albo existenti Compluti, & relationi cum illo identificata, & tamen sufficiens est ut hanc, quae antea tantum existeret quoad entitatem, iam existere incipiat quoad formalitatem.

17 Ultimo confuto doctrinam istam de connotatis exemplo, quo eam explicant, & probant illius sectatores petunt ex actibus liberis Dei. Afferunt in Deo de facto dari actus liberos voluntatis, & scientiae visionis, qui potuerunt non esse Deo omnino intrinsece inuariato, & de facto sunt ratione connotati, quod si deficeret, actus liberi Dei deficeret, non secundum entitatem quia nihil intrinsecum Deo potest deficere secundum entitatem, sed tantum secundum formalitatem, hoc est existeret illorum entitas, & tamen non Deum constituerent formaliter volentem tale obiectum, illudque cognoscentem scientia visionis. Hoc inquam exemplo doctrinam hanc confuto, quia difficultas haec de constitutivum actuum liberorum Dei est omnium maxima, quas tota continet Theologia, & nullus ingenuus Theologus reperitur, qui non fateatur nostro intellectui esse insuperabilem, & qui non confugiat ad infinitam, & incomprehensibilem Dei perfectionem, ratione cuius illi abique vlla repugnantia conveniat illa, quae noster intellectus vix potest sine repugnantia apprehendere, & ne indecorè vi formae in hac materia opprimerentur, quam plures Theologi, qui distinctionem virtutalem in Deo sunt meditati, quia in materia de Trinitate, & in actibus liberis Dei difficultatem formae non nihil declinant: ergo hac ratione in rebus Philosophicis, & purè naturalibus, nonque grauioris momenti discurre, in quibus faciles alij dicendi modi superant, est omnia aequè difficilia reddere cum mysterio Trinitatis, abstrusioribus proprietatibus Dei optimi maximi, cuius omnia intrinseca utpote per essentiam infinitam longè superant intellectus captum, qui superari non debet natura tenuis valdeque imperfectae relationum, aliarumque entitatum, ad quas explicandas eandem viam inire connotatores, quia alij Theologi intendunt effugere illa, quae ad intrinsecam Dei per essentiam infiniti spectant, quos plures alij adhuc in hac materia non tute illam fuisse aggressos existimant.

18 Eandem sententiam sic impugnat Arriaga. In sententia aduersariorum non potest incipere noua denominatio sine noua entitate: ergo non potest incipere noua denominatio intrinseca sine noua intrinseca entitate, quia intrinseca denominatio non potest nisi à noua intrinseca entitate procedere. Hanc rationem latè insequitur Arriaga, cui respondendum Connotatores incipere nouam denominationem, quia incipit noua entitas intrinseca quoad formalitatem, etiam si non incipiat quoad entitatem, quae incipit quoad formalitatem intrinsecam potest procedere tanquam à conditione extrinseca à connotato extrinsece posito. Difficultates alias quibus se implicant connotatores ex hac doctrina negantes modos vnionis superadditos, actiones distinctas à principio actiuo, praesentias distinctas à re praesenti propriis locis expendo, ubi de his modis distinctionem instituo.

§. III.

Propria sententia.

19 Sentio relationem praedicamentalem non distingui à fundamento, & termino, & ratione fundandi: sententiam hanc defendunt communiter Nominales, Ochamus in 1. dist. 30. q. 1. & dist. 32. quest. 1. Gregor. in 1. dist. 28. q. 2. Marf. q. 3. art. 1. Heracl. in 1. dist. 3. art. 1. & quodlib. 7. quest. 15. & quodlib. 10. q. 1. Alenf. 5. Metaph. text. 20. Lau. 5. Metaph. quest. 22. Soncin. quest. 28. qui licet asserunt oppositam posse defendi, asserit tamen hanc sibi magis placere. Stant pro eadem sententia quam plures auctores asserentes relationem non distingui à fundamento, qui tandem intendunt non dicere aliquid intrinsece fundamento superadditum, sed tantum ex fundamento & termino resultare denominationem relati, ideoque asserunt relationem à fundamen-

to non distingui, quia hoc in recto, & illud in obliquo significatum importat. Tenent eandem sententiam Hurtado disp. 15. Metaph. sect. 2. & Arriaga disp. 11. Logicae sect. 2. & etiam nobis eandem tradidisse sententiam clarissimus testimonio aperte conuincit Hurt. quae nullam non violentam in alium sensum explicationem pati possunt, illa non refero, quia nimis longa, & facile legi possunt apud Angelicum Praeceptorem quest. 7. de potentia art. 8. & opuscul. tract. 5. de praedicamento ad aliquid, c. 2. & c. 3. Pro eadem sententia refertur etiam Arist. qui dixit ad relationem non dari per se motum, hoc est non dari specialem actionem, quod signum est non esse specialem actionem distinctam à fundamento, & termino: huiusmodi tamen testimonio laxè nimis solent interpretari, ideo non his multum fido, & ad rationem deuenio.

Desumo primam rationem ex vulgari, solidoque principio. Vbi nulla est separatio, nullum signum est distinctionis. Sed posito fundamento, & termino cum ratione fundandi, si haec ab illis distinguitur, nulla inuenitur, neque inueniri potest separatio relationis ab illis: ergo relatio ab eisdem non distinguitur. Dices separari à singulis secundum sumptis, licet non separatur ab omnibus simul existentibus. Bene est, haec separatio arguit distinctionem à singulis seorsum, & non ab omnibus simul sumptis, quia ab illo est distinctio, à quo potest esse separatio, sed separatio est à singulis, & non ab omnibus simul sumptis: ergo distinctio est à singulis, & non ab omnibus simul sumptis. Verge posito Petro, & Paulo in rerum natura, seclusa qualibet alia entitate distincta Petrus, & Paulus manent eiusdem naturae, & eiusdem essentiae, & positis duobus aliis ut quatuor, seclusa quacumque alia entitate, sunt similia, & positis duabus quantitatibus vlnaribus, nulla alia interueniente entitate, sunt aequales, & eo ipso, quod utraque vlnaris percipitur intelliguntur aequales nulla alia forma, adhuc per intellectum, percepta: ergo relatio identitatis, similitudinis, & aequalitatis, separari non possunt à fundamento, & termino, neque aliquid addunt ab illis distinctum. Idem dico de relationibus secundi generis. Da mihi Petrum genitum fuisse à Ioanne secluso quocumque alio modo Ioanni inherente, quem Deus non produxit, vel quem ego mente praescindo, ex eo praecise, quod Petrus fuerit à Ioanne genitus, Ioannes dicitur Pater, & Petrus filius: ergo frustra novos alios modos inherentes Petro, & Ioanni, vel praedicatum aliquod intrinsecum in Petro, & Ioanne meditari, ut vnus dicatur Pater, & alter filius, ergo relatio paternitatis nihil aliud est quam ab hoc homine illum processisse.

Respondent aduersarii duo alba, ac reliqua praedicta. Item trema secluso modo superaddito, & formalitate intrinseca, esse similia, & relata fundamentaliter, & non formaliter. Contra: utraque quantitas assignata esset palmaris, secluso quocumque modo superaddito, & quocumque praedicato intrinseco, & illarum neutra alteram excederet: ergo formaliter essent aequales. Probo consequentiam, illa aequalitas dicuntur quae commensurari possunt, & quorum neutrum excedit alterum: sed duae quantitates vlnares quocumque alio secluso possent commensurari, & neutra aliam excederet: ergo essent aequales. Si dicas hanc commensurationem quantitatum absque alicuius excessu, secluso modo alio posito arguere aequalitatem fundamentalem, & non formalem, inquiri, ex quo principio inferas illam aequalitatem formalem, quam agnoscis supra aequalitatem, quam ego assigno, & tu fundamentalem appellas? Verge destruat Deus aequalitatem quam appellas formalem, vel illam mente praescindamus, & remaneat tantum illa, quam ego assigno, & tu fundamentalem appellas: Tunc rogo, ex quo capite desiderabimus modum illum in quantitatibus, vel qua diuersa ratione de illis agemus, ac nunc agimus? Certè talis modi defectum nusquam experiemur sicut neque illum praesentem nunquam experti sumus, sed eodem modo quantitates illas aequales vocabimus ex eo, quod neutra alteram excedat: ergo modus ille neque ab hac denominatione aequalitatis quantitatibus conuenientis, neque ab alio aliquo principio à priori, vel à posteriori nobis innotescit: ergo sine fundamento fingitur. Idem argumentum fit in relationibus secundi generis, praecise enim ex eo, quod Ioannes Petrum genuit nullo habito respectu ad modum alium, absolute vocamus Ioannem Patrem Petri, & non modum illum inquirimus, ut pleno ore Ioannem

Ioannem Petri patrem appellemus; sed tantum rogamus an ab illo fuerit genitus, ex qua generatione præcisè quocumque alio seculo fundamentum desumimus ad denominationem patris Ioanni tribuendâ, quam tribuunt docti, & indocti, qui nunquam modum superadditum, neque prædicatum intrinsicè paternitatis excogitant. Ex quo infertur denominationem hanc à posteriori non arguere modum intrinsicè paternitatis, neque prædicatum aliquod adæquatè identificatū cum fundamēto ac proinde utrumque esse relegandū, cum neque à priori, neque à posteriori aliquid illorum extet fundamentum. Clariùs res cernitur in relationibus oppositis illis, quæ fundantur in unitate superaddita: eo ipso quod quæritas vlnatis sit, si cōmensuratur cum quæritate palmari illâ exceder in extensione: ergo erit illi inæqualis, non enim aliam inæqualitatem agnoscimus præter excessum, quæ habet hæc entitas respectu alterius.

Argumentor iterum pro eadem sententiâ: Deus est diuersus à Petro, qui modo existit non præcisè per suam entitatem, non per aliquod accidens illi intrinsicè inhærens: ergo per coexistentiam ipsius Dei cum Petro: ergo eodè modo poterit Petrus constitui diuersus, ab equo, non per suâ entitatē, neque per aliquod accidens illi intrinsicè superadditum, sed per coexistentiam suæ entitatis cum equo. Offendunt multi in maiori, qui existimant Deo competere non posse relationē aliquam prædicamentale, adhuc diuersitatis à creatura: horum copiam refert P. Soar. disp. citatâ, sect. 15. n. 17. Verumtamen hanc relationem Deo conuenire defendunt Ocham, Greg. Gabr. Marf. & Durand. quod eleganter docuit Anselm. in Monologio c. 24. ubi cum dixisset Deo nihil accidere posse, quia est inuariabilis, postea sibi obiicit: *Quomodo non est particeps accidentis, cum & hoc ipsum quod maior est omnibus creaturis, & quo ille dissimilis est videatur accidere.* Cui objectioni respondet: *sed quid repugnat quomodoque accidentia dicuntur, si sepius mutabiles, & naturalis mutabilitas, si ex eorum assumptione nulla substantia consequitur variabilitas?* & addit inferius huiusmodi esse relationes, & ne quis iudicaret ipsū loqui de relationibus rationis, exemplū in creaturis adhibet: *Nam ego (verba sunt Anselmi) nec maior, nec minor, nec aequalis, vel similis sum homini post annum nascituros: omnes autem relationes has illo nato habere potero sine omni mei mutatione.* Quibus verbis expressè docet Magnus Anselm. Deo has relationes inæquales, & dissimiles sine aliqua sui mutatione in tēpore aduenire, tantūq; Doctoris auctoritate, Nominaliū sententia, quam amplector, ab omni censura manet vindicata. Et P. Soar. suprà. n. 20. rem doctè contemplariū asseruit satis consequenter concessuros Deo has relationes, qui putant has denominationes relatiuas, quæ possunt de nouo aduenire per solam mutationem eius rei, quæ refertur dicitur, esse tantum denominationes extrinsecas ex coexistentia extremorum, quia nullum est inconueniens Deum ex tēpore denominari ab aliqua forma reali existente in creatura, ut patet in actione creatiua, & in aliis, quæ Deus ad extra operatur. Additq; D. Anselm. in hunc modū dicendi multum propendere, licet illum in fine capitis, ut incertū prætermittat. Hæc dixerim ne videatur alicui sine maturo consilio has relationes prædicamentales iuxta principia quæ amplector Deo concedi, quas illi tribuit Hurr. sup. sect. 2. §. 19. & Arriag. iam citat. sect. 6. n. 8.

Ratione probo, eadem proprietate conuenire Deo relationem diuersitatis respectu creaturæ, & relationē causæ respectu cuiusvis effectus, quā huiusmodi relationes creaturæ cōpetunt. Non alio fundamento dicimus Petrum esse diuersum ab hoc equo, nisi, quia ab illo specie differt, & habet proprietates, & operationes longè ab illo differentes. Sed Deus summè differt à creatura, & habet operationes summè differentes à creatura: ergo est diuersus ab illa. Secūdo: relatio diuersitatis semper est mutua, lumine enim naturæ constat hanc esse legitimā consequentiā: hoc est diuersum ab illo: ergo illud est diuersum ab hoc, sed creatura est diuersa à Deo: ergo Deus est diuersus à creatura. Sic discuro in relationibus secundi generis: hoc principium productiuum refertur relatione causæ ad illum effectum sumitur ex eo, quod ab hoc principio processerit actio, ex vi cuius talis effectus fuit productus: sed à Deo processit actio ex vi cuius fuit producta, quælibet creatura: ergo Deus habet relationē causæ respectu cuiusvis creaturæ. Dices relationē diuersitatis non sumi formaliter ex naturarum differentia, neque relationem causæ ex actione intercedente inter principium productiuum, & effectum productum, sed ex modo quodam, qui ex his resultat, in entitatibus, quæ

Franc. de Ouedo, Philosph. Tom. 11.

sunt capacia illum recipiendi, & cum omnes creaturæ, sine capaces recipiendi talem modum, sit omnes creaturas specie ab illis differentes recipere modum hunc diuersitatis respectu aliarum, à quibus specie differunt; Deus autem cum incapax sit recipiendi modum superadditum incapax est habendi relationem diuersitatis, & quamcumque aliam. Contrā: possunt Deus, & creatura existere, & infinitè differre secundum essentiam, quin Deus sit diuersus à creatura: ergo similiter poterunt existere, quin creatura sit diuersa à Deo, & poterunt existere homo, & equus absque vlla relatione diuersitatis, ad quid enim indiget creatura relatione diuersitatis respectu Dei sine qua existit Deus respectu creaturæ, & cur debet esse magis diuersus equus ab homine, quàm Deus à creatura? Dices iterum creaturam habere hanc relationem, quia illius est incapax, & Deum illam non habere, quia illius est incapax: Contrā: ego non arguo modū: creatura habet relationem: ergo Deus; sed in hunc modum: Deus non habet relationem diuersitatis cuius tu dicis esse incapacem, respectu creaturæ, etiam si summè ab illa differat, & nihil in illo desideratur, ut concipiatur longè alius, & infinitè differens à creatura: ergo licet ex prædicato entis creati non repugnet creaturæ relatio diuersitatis, illam non habebit, quia omnino illi erit superflua, poterit enim existere sine illa eodem modo differens à Deo sine diuersitate respectu illius, sicuti Deus differt à creatura sine diuersitate respectu huius. Quod si communi apprehensione dicimus creaturam esse diuersam à Deo eadem dicimus Deum esse diuersum à creatura: ergo concedenda est mutua relatio diuersitatis inter Deum, & creaturam, vel à Deo & à creatura releganda: sed omnes asserunt creaturam dicere diuersitatis relationem respectu Dei: ergo debent concedere Deum dicere relationem diuersitatis respectu creaturæ.

Si dicas Deū refertur relatione diuersitatis fundamētaliter & per rationē, non vero reali, & formali relatione: Idē dicā ego de creatura respectu Dei, non enim maiore diuersitate desiderat creatura respectu Dei, quā Deus respectu creaturæ. Rursus relationē hanc respectu Dei nullam dicere imperfectionē cōiunct manifestè Anselm. ratio. Hæc relatio aduenit Deo absque vlla sui mutatione ex positione termini extrinseci, sicut illi in tēpore extrinsecè aduenit relatio Creatoris, & Domini: ergo nullā imperfectionem dicit in Deo. Relationes has non competere Deo per suam entitatē sic probo. Quidquid competit Deo per suam entitatem conuenit Deo per aliquid intrinsicum, & etiam si illi liberè conueniat, & dependenter à connotato extrinsecò conuenit ab æterno; sed relationes hæc non conueniunt Deo ab æterno: ergo non illi conueniunt per aliquid intrinsicum. Maior est inconcussa apud omnes Theologos, qui constanter defendunt actum liberum diuinæ voluntatis, & actum scientiæ visionis circa illius obiectum, qui antecederent potuerunt non esse in Deo; eo ipso quod sint, esse ab æterno, & Deum non posse in tēpore cessare à decreto libero, quod habet, neque in tempore incipere habere aliquod decretum, quod ab æterno non habuit, licet antecederent potuerit ab æterno non habuisse decretum liberum, quod modò habet, & habuisse, quod modò non habet quia actus diuinæ voluntatis conuenit Deo per suā intrinsicā entitatem, & non per aliquid extrinsecum, per quod formaliter constituatur volens, sicut constituitur efficiens per extrinsecam actionem. Eadem ratione inferunt Theologi scientiam visionis non posse in tempore incipere in Deo, etiam si connotet obiectum liberè productū, quia Deus cognoscit, non formaliter per extrinsecum obiectum; sed per actum internum intellectus diuini, & nullus actus internus diuini intellectus, aut voluntatis, seu nihil, quod Deo per suam entitatem conuenit, potest illi in tēpore, & non ab æterno competere. Relationes has non posse cōpetere Deo ab æterno certum est, quia Deus non potest esse diuersus ab eo, quod non est, ut rectè docuit Anselm. prædictis verbis: *Nam ego nec maior, nec minor, &c.* sed creaturæ nō sunt ab æterno: ergo non potest Deus ab æterno ab illis esse diuersus. Consequentia prioris enthymematis facti in hoc argumēto efficax est, quā sic confirmo. Non minùs capax est creatura, quā Deus denominationis extrinsecæ ab aliqua forma extrinsecæ procedentis: sed Deus potest denominari diuersus, & inæqualis, & relatus relatione causæ à coexistentia ipsius cum termino relationis extrinsecò Deo: ergo creatura poterit huiusmodi denominationes accipere ab eodem extrinsecò termino, seu à coexistentia ipsius

tia ipsius cum illo, quod dicitur relationis terminus, & hac coexistentia dici relata seclusa quacumque alia relatione adequatè intrinsecà fundamento, siue huic superaddita, siue cum ipso adequatè identificata.

25 Ex his infero omnem relationem, partim esse intrinsecam, partim extrinsecam fundamento, relatio enim, vt constat ex doctrina tradita, dicit fundamentum, & terminum, & ita ratione fundamenti, quod dicit, ipsi fundamento intrinseca est, nihil enim magis intrinsecum entitati, quam illius propria entitas; ratione verò termini fundamento est extrinseca, quia terminus semper distinguitur à fundamento, & illi est extrinsecus. Fundandi ratio aliquando fundamento extrinseca est, sicut actio generatiua principio generanti, quod est fundamentum relationis paternitatis, aliquando est intrinseca, sicut in relatione identitatis ratio fundandi non distinguitur ab ipso fundamento relationis.

26 Infero secundò in creatis rationem Patris prædicamentali relati distingui inadæquatè à ratione generantis, quia Petrus formaliter vt generans constituitur formaliter adequatè per generationem, quæ respicit terminum genitum, & ratione illius eundem terminum respicit hoc concretum generans præcisè vt terminum, non vt pertinentem formaliter aliquo modo ad intrinsecum constitutum huius concreti generans, Pater verò, vt pater prædicamentali relatus, non solum dicit actionem generatiuam, sed etiam terminum genitum formaliter, vt constitutum huius concreti Patris, respectu cuius terminus genitus duo dicit esse realiter constitutum huius concreti Patris, & concipi vt terminum paternitatis, per quem formaliter concretum constituitur. Hæc dixerim in creatis, in diuinis autem aliter res se habent, quia Pater æternus formaliter constituitur Pater per generationem actiuam distinctam à termino genito, quia in Patre æterno relatio paternitatis est quasi transcendentalis adequatè identificata cum fundamento, & vt fert communis sententia ipsa paternitas formaliter vt talis est constitutiua formaliter personæ generantis, & cum dicimus Pater æternus generat, illud generat constituitur intelligitur, quia formaliter per generationem constituitur in creatis Pater generat, illud generat intelligitur elicitiuè, quia generatio non constituit principium generans in ratione suppositi, sed illud supponit, & ab illo tanquam à supposito procedit generatio, & non tanquam à Patre, quia potius per actionem elicitam à supposito, quod prius illa supponitur, & per terminum illius actionis constituitur suppositum creatum Pater formaliter. Addit Arriag. disp. 12. Logica, sect. 9. n. 42. probabile esse in Patre æterno dari duplicem relationem, quandam transcendentalem adequatè identificatam cum generatione actiuâ, per quam constituitur formaliter; & aliam prædicamentalem partim intrinsecam, & partim extrinsecam desumptam ab ipso Patre generante, & relatio transcendentaliter, & à termino genito.

27 Infero tertio, per eandem relationem referri relatiua prædicamentalia, quæ mutuo referuntur, v.g. duo similia, quia relatio cuiusvis dicit vtrumque extremum, & nihil aliud alicui inhaerens: ergo nulla est entitas ratione cuius distinguatur relatio, quam dicit hoc album ad illud album à relatione, quam dicit illud album ad illud. Similiter paternitas dicit substantiam, quæ generat, substantiam, quæ est genita, & generationem procedentem ab vna substantia, & ad aliam terminatam, sed hoc, & nihil aliud dicit filiatio: ergo in nihilo differunt paternitas, & filiatio: ergo per eandem relationem, per quam constituitur Pater substantia, quæ generat, constituitur filius substantia, quæ est genita. In modo tamen significandi valde distinguuntur relationes, quibus distincta extrema inter se referuntur, relatio enim, quæ refertur Petrus ad Ioannem, dicit entitatem Petri in recto, & in obliquo entitatem Ioannis, relatio verò, quæ refertur Ioannes ad Petrum, dicit Ioannem in recto, & Petrum in obliquo, & ita ex modo significandi distinguuntur illa, quæ in re sunt idem, in re enim idem est hoc album esse simile illi albo, & illud esse simile huic, in modo autem significandi distinguuntur. Eadem ratione in re idem est Petrum esse Patrem Ioannis, & Ioannem esse filium Petri, licet in modo significandi distinguantur.

28 Obiter etiam nota rationem, propter quam eadem numero relatio aliquando constituat extrema relata relatione æquiparantia, aliquando relatione disquiparantia, quod-

ties enim ratio fundandi eodem modo afficit vtrumque extremum, hæc non solum eadem relatione physica, sed relatione eiusdem rationis formaliter attingit extrema, sicut in relatione similitudinis inter duo alba, cum verò ratio similitudinis non distinguitur ab vtroque extremo, extrema sunt quantitates, & ita relatio æqualitatis ad quantitates spectabit: ergo nulla dabitur relatio, quæ speciale prædicamentum constituit. Respondeo relationem nunquam esse substantiam, aut quantitatem, aliamve entitatem, quæ tantum ad vnum prædicamentum pertineat, quia relatio identitatis inter Petrum, & Ioannem non tantum importat vtrumque substantiam, sed etiam durationem, ratione cuius inter se coexistunt, duratio autem distinctum prædicamentum constituit à prædicamento substantiæ. Relatio æqualitatis inter duo quanta præter duas quantitates, & durationes earumdem quantitarum, ratione quarum coexistunt, dicit extensiones quantitarum, quas aliqui ad qualitatis prædicamentum attinere dicunt, & alij probabilis, qui extensionem à præsentia non distinguunt ad prædicamentum ubi. Omnes ergo relationes dicunt diuersas entitates ad diuersa prædicamenta spectantia, quæ formaliter considerantur per modum vnius ordinis, & respectus, sub qua consideratione, & diuerso modo, quæ respiciuntur, constituunt vnum tertium prædicamentum distinctum ab illis, ad quæ entitates, ex quibus conficitur relatio, spectant. Neque speciale est in hoc prædicamento constitui ratione diuersi modi concipiendi easdem entitates sub diuersis prædicamentis, quia actio, & passio sunt eadem impartibilis entitas physice loquendo, & tamen ex diuerso modo quo considerantur sub diuersis collocantur prædicamentis. Similiter duratio supra entitates vagantes per omnia prædicamenta, tantum addit connotationem quandam ad motum realem, vel possibilem, per quem tempus constituitur, ratione cuius connotationis, prædicamentum speciale constituit: ergo ratione similis connotationis, quam dicit entitas relata, & ratione vnitatis, & ordinis, quæ consideratur in rebus distinctis ad diuersa prædicamenta, potest constituere speciale prædicamentum, etiam si ex se connotatione seclusa ad vnum, vel plura, ex reliquis prædicamentis spectet.

Instat Noster Albertinus in prædic. ad aliquid quest. 6. conclus. 1. Si relatio nihil dicit præter fundamentum, & terminum, sequitur nihil esse respectuum in hoc prædicamento, quia fundamentum ex se, album, v.g. antequam adueniat terminus, absolutum est, terminus adueniens, aliud videlicet album, eiusdem rationis est cum fundamento præexistente: ergo similiter est absolutum: ergo si nulla alia affurgit entitas aliquo modo distincta à fundamento, & termino, nihil datur in relatione similitudinis præter duas entitates omnino absolutas: ergo nihil respectuum inuenitur in hoc prædicamento, & quod verè sit ad aliquid. Respondeo verum esse in relatione prædicamentali nihil reperiri, quod realiter, & intrinsecè sit respectuum prædicamentali secundum se, sed ad summum transcendentaliter, sed tantum dicere aggregatū quoddam entitatum absolutarum, quod reale est, & quatenus per modum vnius significatur, concipitur à nobis vt respectui, & ideo dicimus relationes prædicamentales esse reales, licet realiter non dentur eodem modo, quo concipiuntur, per modum vnius respectus inter vtrumque terminum.

Obiicit secundò, Sequi ex hac doctrina relationem non esse vnum per se, sed vnum per accidens, & ita non posse speciale prædicamentum constituere Resp. relationem esse

S. IV. Argumenta soluta.

Primò obicitur, secundum hanc sententiam de medio tolli prædicamentum relationis, quia si relatio identitatis identificatur cum fundamento, & termino, cum fundamentum, & terminus sint substantia, relatio identitatis ad substantiam prædicamentū pertinebit: similiter si relatio æqualitatis non distinguitur ab vtroque extremo, extrema sunt quantitates, & ita relatio æqualitatis ad quantitates spectabit: ergo nulla dabitur relatio, quæ speciale prædicamentum constituit. Respondeo relationem nunquam esse substantiam, aut quantitatem, aliamve entitatem, quæ tantum ad vnum prædicamentum pertineat, quia relatio identitatis inter Petrum, & Ioannem non tantum importat vtrumque substantiam, sed etiam durationem, ratione cuius inter se coexistunt, duratio autem distinctum prædicamentum constituit à prædicamento substantiæ. Relatio æqualitatis inter duo quanta præter duas quantitates, & durationes earumdem quantitarum, ratione quarum coexistunt, dicit extensiones quantitarum, quas aliqui ad qualitatis prædicamentum attinere dicunt, & alij probabilis, qui extensionem à præsentia non distinguunt ad prædicamentum ubi. Omnes ergo relationes dicunt diuersas entitates ad diuersa prædicamenta spectantia, quæ formaliter considerantur per modum vnius ordinis, & respectus, sub qua consideratione, & diuerso modo, quæ respiciuntur, constituunt vnum tertium prædicamentum distinctum ab illis, ad quæ entitates, ex quibus conficitur relatio, spectant. Neque speciale est in hoc prædicamento constitui ratione diuersi modi concipiendi easdem entitates sub diuersis prædicamentis, quia actio, & passio sunt eadem impartibilis entitas physice loquendo, & tamen ex diuerso modo quo considerantur sub diuersis collocantur prædicamentis. Similiter duratio supra entitates vagantes per omnia prædicamenta, tantum addit connotationem quandam ad motum realem, vel possibilem, per quem tempus constituitur, ratione cuius connotationis, prædicamentum speciale constituit: ergo ratione similis connotationis, quam dicit entitas relata, & ratione vnitatis, & ordinis, quæ consideratur in rebus distinctis ad diuersa prædicamenta, potest constituere speciale prædicamentum, etiam si ex se connotatione seclusa ad vnum, vel plura, ex reliquis prædicamentis spectet.

Instat Noster Albertinus in prædic. ad aliquid quest. 6. conclus. 1. Si relatio nihil dicit præter fundamentum, & terminum, sequitur nihil esse respectuum in hoc prædicamento, quia fundamentum ex se, album, v.g. antequam adueniat terminus, absolutum est, terminus adueniens, aliud videlicet album, eiusdem rationis est cum fundamento præexistente: ergo similiter est absolutum: ergo si nulla alia affurgit entitas aliquo modo distincta à fundamento, & termino, nihil datur in relatione similitudinis præter duas entitates omnino absolutas: ergo nihil respectuum inuenitur in hoc prædicamento, & quod verè sit ad aliquid. Respondeo verum esse in relatione prædicamentali nihil reperiri, quod realiter, & intrinsecè sit respectuum prædicamentali secundum se, sed ad summum transcendentaliter, sed tantum dicere aggregatū quoddam entitatum absolutarum, quod reale est, & quatenus per modum vnius significatur, concipitur à nobis vt respectui, & ideo dicimus relationes prædicamentales esse reales, licet realiter non dentur eodem modo, quo concipiuntur, per modum vnius respectus inter vtrumque terminum.

Obiicit secundò, Sequi ex hac doctrina relationem non esse vnum per se, sed vnum per accidens, & ita non posse speciale prædicamentum constituere Resp. relationem esse

esse vnum per accidens unitate physica, non tamen unitate logica, quia etsi physice relatio plures entitates importet, logicè hæc omnes entitates considerantur per modum vnius simplicis entitatis, & hæc ratione consideratæ possunt constituere prædicamentum distinctum à reliquis ad quæ pertinent entitates, ex quibus relatio confurgit. In istis similè unitatem posse considerari in pluribus aliis aggregatis, in musica, vel exercitu, quæ ratione talis unitatis possent alia prædicamenta constituere. Resp. non esse tantum fundamentum, quantum est in aggregato, cui tribuitur relationis unitas, in aliis aggregatis, vt unitas logica illis concedatur, ratione cuius specialia instituant prædicamenta, quia in relatione plures iudicantur reperiiri unitatem quædam physicam, quod etsi verum non sit in mea sententia, arguit maximum fundamentum ad unitatem logicam concipiendam. Adde omnes unitates, quas in aliis aggregatis possumus considerare ad relationem reduci, unitas enim exercitus consistit in certa approximatione, & distantia, & ordine rerum, ex quibus exercitus componitur. Similiter unitas musica consistit in quadam consonantia, & proportionem vocum, quæ omnia ad relationem reducuntur, vel formaliter consistunt in relatione equalitatis, & inæqualitatis, similitudinis, & dissimilitudinis, approximationis, & distantie. Vltimò dico idem argumentum fieri posse contra prædicamentum habere, quod consistit in quadam rerum aggregato, quarum extrinseca, seu logica unitate voluit Aristoteles speciale prædicamentum constitui, non metaphysicè aliqua ratione ductus, sed prudenter quadam conuenientia, quæ mensuram habet nimis latam, iuxta quam plura, vel pauciora potuerunt ab Aristotele assignari, vt saepe monui.

32 Obiicies tertio: Relatio dicit fundamentum, & terminum, & rationem fundandi: ergo deficiente quolibet horum deficit relatio: ergo transactio primo instanti generationis non manet relatio, siquidem non manet ratio fundandi illam, cum qua inadquarè identificatur. Idem argumentum fieri potest, etiam si admittatur relatio superaddita, quia relatio durat toto tempore, quo durat substantia genita, & substantia generans: ergo durat relatio sine ratione fundandi, à qua necessariò dependere debet. Resp. in primo instanti generationis paternitatem physicè, & realiter existere secundum se totam, in reliquis autem isto transactio paternitatem esse denominationem quamdam moralem moraliter existentem, ex vi cuius substantia, quæ genuit dicitur pater, sicuti dicitur peccator homo, qui peccauit transacta iam actione peccaminosa, & dicitur fur, qui furatus est etiam transactio furto, præcipue cum loco actionis generatur, Deus alia substituat, quæ terminum genitum conseruet, & quæ vices gerat generationis iam transactæ, loco cuius subrogatur. Laxius etiã transacta substantia, quæ genuit solemus substantiam genitam dicere esse filium. Sic Petrum appellamus filium Ioannis iam emortui, & contra solemus vocare Francisc. Patrè Ioannis, qui non est, sed fuit sed loquutiones hæc non sunt Philosophicæ, homo enim, qui non est simpliciter, non potest esse talis, neque Pater, aut Filius dici, vbi autem non est filius, non est cuius sit pater, & ita, neque pater potest esse, aut è contra.

PUNCTUM V.

An relatio terminetur ad absolutum, vel ad respectum.

1 IN nostra sententia, quæ relationes prædicamentales constituit in aggregato entitatum, quæ in se sunt absolutæ, quæstio terminis euolutis locum non habet, quia cum in re nihil detur intrinsecè respectuum, neque ex parte obiecti cogniti detur aliqua formalitas, quæ in se intrinsecè sit respectus, non potest secundum hanc sententiam dari terminus respectus, qui non est. Secundo relatio in hac sententia formaliter inuoluit, id quod fundamentum, & quod relationis dicimus esse terminum: ergo nihil habet ad quod referatur, si terminus, qui se tenet ex parte constitutui relationis ad se ipsum referendus non est. Sit ergo ratum secundum nostram sententiam propriè non dari terminum, neque terminationem relationis, quam non constituimus in respectu aliquo adæquatè distincto à termino respiciendo. Ex modo nostro concipiendi, quo per modum respectus apprehendimus aggregatum rerum absolutum

terminum apprehendimus actu terminantem non vt respectum, sed vt absolutum, quia ex parte termini relationis quam dicit hoc album ad illud, non apprehendimus vtrūque album, sed illud cui dicimus hoc esse simile, sicuti ex parte fundamenti nudam entitatem absolutam apprehendimus, cui relationem superuenire concipimus. In sententia aliorum, qui relationes superadditas concedunt, quid alij senserint, & quid sentiendum sit meum explicare non erat, cui sat est iuxta propria principia propriamque sententiam rem componere, verumtamen ad pleniorum huius rei noticiam rem breuiter tractabo.

3 Mens fuit Caietani 1. p. q. 13. a. 7. omne relatum, etiam non mutuum ad relatum terminari, cumque in non mutuis, ex parte termini nullam relationem inueniat, ratione cuius terminus aliis extremi relationem excipiat, asserit ipsam relationem tenentem se ex parte fundamenti, & quæ in se terminatur, esse rationem tenentem se ex parte termini, ratione cuius eademmet relatio terminatur. Sententiam hanc facili negatio ferè omnes reiciunt, quia nihil potest ad se ipsum referri, neque esse rationem terminandi se ipsum: ergo relatio tenens se ex parte fundamenti non potest se ipsam respicere, vt tenentem se ex parte termini, neque esse rationem se ipsam terminandi. Secundo: Fundamentum, & terminus supponatur ad relationem, & ex illis confurgit in opinione, in qua procedit quæstio: ergo relatio non se tenet ex parte termini, aliàs eadem ad se ipsam supponeretur, & esset se ipsa prior, quia in illo priori, in quo terminus præcedit relationem intelligeretur ipsa relatio, quæ est posterior termino: ergo relatio esset seipsa prior & posterior.

3 Afferunt aliqui terminum formalem relationis non mutuum esse relationem rationis tenentem se ex parte termini qui relationem non fundat. Subsistere nequit hic dicendi modus, quia relatio realis non mutua independentè à fictione nostra habet suum esse: ergo independentè à fictione nostra terminum respicit: ergo etiam si nulla intercedat fictio terminatur, & est id, per quod terminatur: ergo non terminatur per ens rationis tenens se ex parte termini realis materialis, cum ens rationis, fictione seclusa existere nequeat.

4 P. Fonseca lib. 3. Metaph. c. 15. q. 5. sect. 4. non nihil præcedentem sententiam attemperauit, & docuit terminum relationis non mutuum esse relationem rationis, non secundum existentiam actualem obiecti, quæ tunc est quando ab intellectu concipitur, sed secundum conuenientiam, eo modo, quo homo est animal rationale, etiam si non existat. Sententiã hanc solidè impugnatur N. Soar. sect. 17. n. 11. Quia quod hoc modo alicui conuenit, non conuenit actu, sed tantum in potentia, cum enim de homine non existente dicimus esse animal, illud esse non est actuale physicum, sed tantum obiectiuum, & possibile, importans necessariã connexionem prædicati cum subiecto, quæ connexio tantum dicit hominem non posse non esse animal, ex suppositione quod existat, seu futurum esse animal si existat. Rursus modus ille conueniendi per connexionem necessariam reperiri nequit inter prædicata accidentalitã, sed tantum inter essentialia identificata cum physica rei entitate, quam existere repugnat sine prædicatis, quæ hac illi ratione conueniunt. Sed vt bene arguit Soar. ex ipso Fonseca. relatio rationis accidentalitè conuenit Deo, & cuiusque termino, quæ relatione non mutua tangitur: ergo relatio rationis non potest tali termino prædicta ratione conuenire.

5 Noster Albert. supra q. 9. n. 6. aliter Fonseca sententiam interpretatur, quam ipse amplectitur. Afferit mentem huius Doctoris esse terminum in se absolutum terminare relationem immediatè quatenus capax est fundandi relationem rationis à nostro intellectu fictam, cui fundamentum tribuit ad talem relationem fingendam. Hunc dicendi modum non ex Fonseca, sed ex aliorum mente refert Soar. supra, n. 10. quem sic refellit. Entitas, vt proximè potens fundare relationem, & vt præbens fundamentum intellectui, vt illam fingat, antequam illi contingat relatio, adhuc est omnino absoluta: ergo terminum tangi relatione reali quatenus immediatè potest fundare relationem rationis est illam terminare vt in se est absolutus, & non vt respectus. Concluditur ex his relationes non mutuas necessariò referri ad absolutum, quia nihil respectuum reperitur ex parte termini, quod possit relatione tangi, quod possit esse formalis ratio illam terminandi.

6 Venio iam ad relationes mutuas, in quibus Thomistæ, Ec 4 qui

qui defendunt relationes non mutuas terminari ad respectum, idem potiori ratione affirmant de mutuis relationibus. His adde Ferrar. Nymph. Hilsal. apud P. Soar. supra sect. 16. n. 4. qui affirmant relationes mutuas ad respectum terminari, etiam si non mutue ad absolutum terminentur. His consentit Rub. c. 7. ad aliquid q. 7. n. 64. Arriag. supra sect. 11. n. 58. asserit relationem similitudinis huius albi ad respectum, quia non tantum refert parietem, ut similem quia una similitudo alij similis est. De hoc non contendo cum Arriagá, quia non ad rem, certum enim est relationem referri ad respectum, quatenus relatio comparatur cum alia relatione quæstio est an subiectum media hac relatione respectuum respiciat, an absolutum, seu an hæc relatio præcisè, ut hoc album alteri albo simile constituat, debet attingere terminum respectuum independentem ab hoc, quod ipsa similis constituatur.

7 Scotus cum suis Capr. ac Soncin. apud Soar. supra n. 5. asserunt omnes relationes prædicamentales, etiam mutuas referri ad absolutum. Consentunt Soar. ibid. n. 14. & Hurt. disp. 15. Metaph. sect. 7. Vall. in prædic. ad aliquid, q. 11. c. 9. quibus subscribo: verumtamen, antequam sententiam hanc probem, placet subtilem quandam opinionem nostri Albertini expendere.

8 Docuit Albertinus in Prædic. ad aliquid, quæst. 8. relationem posse tripliciter considerari. Primò, ut est aliquis effectus, qui producitur a sua causa, & ut sic, dicit relationem transcendentem ad suam causam, sicut reliqui. Secundò ait Albertinus posse considerari, ut est ratio, quæ refertur fundamentum absolutum, & specificatiue relatiuum ad suum terminum, v. g. quatenus paternitas refert generantem ut generantem formaliter ad esse genitum, in quo casu generans, quamvis sit affectum paternitate non tamen refertur formaliter ut Pater, sed ut generans, stat autem sub paternitate specificatiue, sicut vnio vnit materiã cum forma, quatenus materia stat sub vnione specificatiue, non autem reduplicatiue, quia materia est, quæ ut potentia facit vnum per se cum forma, & non ut vnio, non autem faceret vnum per se nisi esset vnita. Tertiò potest concipi relatio paternitatis, quatenus refert generans, ut ut patrem, formaliter, & reduplicatiue, in quo casu generans potius se habet quasi materialiter. Concludit ex his relationem consideratam primo, & secundo modo referri ad absolutum, & tertio modo consideratam ad respectum referri. Ne subtili sententiæ propriis verbis quidquam detraherem, illam authoris verbis retuli.

9 Mitto relationem primo modo consideratam, quia sub illo respectu ad hanc quæstionem non spectat, & sub illa consideratione ut bene docet Albertinus eadem est ratio de illa, ac de quocumque alio effectus. Secundum, & tertium modum in relatione præcendere mihi difficile est. Asserit Albertinus secundo modo relationem esse rationem referendi fundamentum absolutum, & specificatiue relatiuum ad suum terminum, in quo casu refert formaliter generans, ut generans, & non ut patrem ad esse genitum, licet stet sub paternitate specificatiue. Rem examino: Relatio hoc secundo modo ideo potest dici referre fundamentum formaliter, ut patrem, quia non illud afficit, ut præsuppositiue patrem, ita ut cadat ipsa supra fundamentum constitutum in esse patris. In quo sensu nunquã paternitas refert patrem, ut patrem, quia nunquam cadit supra subiectum constitutum in esse patris, vel dicitur non referre fundamentum ut patrem, sed ut generans, quia non solum non supponit constitutum in esse patris, sed neque fundamentum, ut affectum relatione hoc secundo modo intelligitur in esse patris formaliter constitutum, & hoc implicat, quia paternitas eo ipso, quod fundamentum afficiat, & illud referat, illud constituit in esse patris, & ut tali ratione relatum est formaliter pater absque vllò alio respectu superaddito, nõ enim potest paternitas non constituere patrem subiectum quod afficit, neque potest illud generans constituere, sed illud, quod inuenit generans, & cui ut generanti accidit constituit formaliter patrem, & illud ut patrem formaliter refert, non præsuppositiue, sed constitutiue, quia idem est formaliter paternitatem referre subiectum, quod supponit generans ad substantiam genitam, ac illud formaliter patrem constituere.

10 Ex hoc micro præcendi non posse duplicem illum modum posteriorem assignatum ab Albertino, quo asserit relationem referre suum effectum, quia quod ait de tertio modo paternitatem referre generantem, ut patrem for-

maliter reduplicatiue in quo casu generans potius se habet quasi materialiter, semper conuenit paternitati, quæ refert necessariò fundamentum, quod pro materiali supponitur, quia paternitas semper in esse patris constituitur, & non in esse generantis, alias paternitas esset generatio, neque in alio sensu dici potest paternitatem referre fundamentum, ut patrem formaliter reduplicatiue, quia paternitas nunquam supponit fundamentum, ut partem formaliter, alias paternitas, paternitati accideret, & ante illam partem formaliter intelligeretur; sed illud tantum supponit ut generans, & constituit per se ipsam formaliter, & reduplicatiue ut patrem. Exemplum, quod adducit Albertinus de vnione, nõ suam doctrinam, sed meam impugnationem stabilit, vnio enim nunquam supponit materiam formaliter vnitam, & semper illam formaliter ut vnitam constituit, & non habet alium modum recipiendi materiã, neque illam ad formam ordinandi: ergo paternitas nunquam supponit fundamentum ut patrem, sed semper illud formaliter ut patrem constituit, & non habet alium modum recipiendi subiectum, neque illud ordinandi ad terminum.

Sto sententiæ, quæ asserit relationem omnem, etiam mutuas, terminari ad absolutum, cuius rationem à priori doctè reddit Soar. supra sect. 19. num. 18. Id quod in vno principio est ratio fundandi propriam relationem, est ratio eandem in altero terminandi. Sed principium propriæ relationis illam fundat secundum esse absolutum: ergo terminus illam terminat secundum esse absolutum. Probatur maior. Ratio fundandi est illa, per quam redditur ratio cur hoc fundamentum referatur ad illud terminum, & ratio terminandi est illa, per quam redditur ratio cur terminus terminet hæc relationem respectu illius termini, sed eadem ratio redditur propter quam vnum extremum referatur ad alterum, & propter quam alterum terminet eandem relationem: ergo ratio propter quam vnum extremum fundat relationem, & est eadem cum illa, propter quam extremum alterum eandem terminet. Minor probatur inquirenti cur hic paries referatur ad illum relatione similitudinis, dicimus, quia est albus: & in inquirenti cur paries, ille terminet relationem huius, nõ respondemus, quia in se relationem habet, seu quia hic habet relationem ad illum, sed quia ille in se est albus: ergo eadem ratio redditur ex parte vtriusque extremi, propter quam hoc relationem habeat, & alterum terminet, eandem: ergo in se est eadem ratio fundandi, & ratio terminandi: sed ratio fundandi est absoluta: ergo & ratio terminandi absoluta est. Idè contingit in relationibus secundi generis, in quibus si rogemus cur Petrus fundet relationem paternitatis ad Ioannem, dicemus, quia Petrus Ioannem genuit, & si inquiremus cur Ioannes terminet relationem paternitatis in Petro, dicemus, quia Ioannes fuit à Petro genitus: ergo eadem ratio, quæ in vno est ratio fundandi, in altero est ratio terminandi.

Secundò probatur eadem conclusio. Relatiua sunt simul natura, & vnum relatiuum non est prius alio, ut docuit Aristot. ergo relationes, ex vi quarum constituuntur mutua relatiua non habent ordinem prioris, & posterioris: si enim relationes talem ordinem haberent, eundem seruarent relata per illas constituta formaliter ut relata: ergo vna relatio non confurgit ex alia: ergo vna relatio non se habet per modum termini formalis respectu alterius, quia relatio necessariò confurgit ex fundamento, & termino. Confirmatur: Omnis relatio supponit terminum formalem quæ respicit: ergo si paternitas respicit ut terminum formalem filiationem, paternitas supponit filiationem, & est illa posterior, & filiatio prior. Rursus filiatio supponeret paternitatem, & paternitas esset prior filiatione & filiatio posterior: ergo paternitas esset prior, & posterior respectu filiationis, & filiatio prior & posterior respectu paternitatis.

Tertiò in relatiuis non mutuis terminus absolutus est capax terminandi relationem: ergo in mutuis non requiritur ex parte termini relatio ad terminandam relationem aliis extremis. Communis solutio est disparere esse rationem in relatiuis mutuis, & non mutuis, quia in his nulla inuenitur relatio ex parte termini, ex vi cuius possit terminare, in aliis verò, cum vtrumque sit relatiuum, vtrumque potest ratione propriæ relationis, relationem aliam terminare. Si argumentum attentè inspicatur modò me propositò collabitur hac solutio illi satisfieri nõ posse. Quia nõ immediatè intèdo probare ex eo quod nõ deest relatio ex parte termini relationis nõ mutue nõ posse dari

ex parte extremi relationis mutue, sed tantum infero: terminus non relatus valet terminare relationem non mutua: ergo etiam si terminus relationis mutue non mutuo referretur, posset eandem relationem terminare: ergo non requiritur relatio ex parte extremi mutuo relati ad terminandum relationem: ergo hæc non se tenet ex parte termini: quod enim non requiritur superfluum est ad terminandum, & independenter ab illo fit relationis terminatio.

14 Obiicitur primò, ex Caietano: Paternitas Ioannis non terminatur ad Petrum, ut filius est formaliter, sed ut est genitus: ergo prius natura est Ioannis pater, quam habeat filium, quod nemo non ridebit. Consequentia probatur: Petrus prius natura est homo, & est genitus, quam sit filius: ergo Ioannes prius natura est pater, quam Petrus sit filius. Respondeo negando quod in primo antecedenti sumitur, & hanc ultimam consequentiam, quæ sebat in illius confirmationem. Paternitas enim Ioannis relata ad Petrum ut genitum, est posterior Petro ut genito, & Petrus ut genitus est prior paternitate Ioannis à quo genitus est. Si tamen compararetur Ioannes ut pater cum Petro, ut filio, seu paternitas Ioannis cum filiatione Petri, nulla inuenitur prioritas, aut posterioritas inter hæc extrema, quia ex eisdem principiis & fundamentis oritur paternitas Ioannis, & filio Petri absque ulla dependentia paternitatis à filiatione, seu filiationis à paternitate. Ex hac doctrina solum manet aliud argumentum, quod pro opposita sententia peti solet ex similitudine relatiuorum, quorum vnum non est prius altero, quæ optimè componitur si respectu terminetur ad absolutum, & componi non posset, si ad respectum terminaretur, ut pro nostra sententia supra arguebam.

15 Secundo obiicitur ex P. Rub. n. 65. Oppositio relatiua inuenitur inter relatiua formaliter ut relatiua sunt: ergo mutua relatio includit essentialiter mutua oppositionem relatiuam: sed mutua oppositio relatiua essentialiter includit utramque rationem referendi, & terminandi: ergo utrumque officium exercent relatiua per relationes, & non per fundamenta absoluta. Resp. distinguendo primum antecedens: quodlibet relatiuum formaliter ut relatiuum opponitur cum alio secundum id, quod dicit absolute tanquam rationem terminandi, & fundandi propriam relatione concedo: Quodlibet relatiuum opponitur cum alio formaliter ut relatiuum subdistinguo: opponitur immediatè cum illo ut relatiuum, quia opponitur cum fundamento, ex quo oritur relatio, concedo: quia immediatè opponitur cum relatione termini formaliter sumpta in se ipsa, nego. Deinde distinguo consequens: ergo mutua relatio includit essentialiter mutua oppositionem, includit oppositionem utriusque extremi ad aliud modo explicato in antecedentis distinctione, concedo: includit oppositionem utriusque extremi ad alterum immediatè formaliter ut relatiuum, nego. Postea in minori illa, sed mutua oppositio includit utramque rationem referendi, & terminandi, distinguenda est dictio terminandi: terminandi secundum esse absolutum, concedo: secundum esse respectuum, nego: & ultimò neganda est ultima consequentia, quia inferitur: ergo utrumque officium exercent relatiua per relationes, & non per fundamenta.

16 Instat P. Rub. relationes essentialiter sunt rationes referendi: ergo mutua relationes mutuo se respiciunt: ergo mutuo se terminant. Concedo primum antecedens, & nego priorem, & posteriorem consequentiam, quia relationes non dicuntur mutue, quia mutuo respiciantur, neque quia hæc aliam respiciat, sed quia inueniuntur in utroque extremo, & quid extrinsecum est cuiuslibet relationi esse mutua, quia illi est extrinsecum dari in termino relationem aliam, quæ huius fundamentum respiciat.

17 Arguitur rursus: Relationes diuine referuntur ad respectum: ergo relationes creatæ ad respectum etiam referuntur. Nego consequentiam, & disparitatem reddo. Relationes diuine non distinguuntur realiter à fundamento relati, potius pater, & filius, qui referuntur formaliter constituntur per ipsas relationes, in creatis autem relatio est superaddita fundamento, & filius creatus, qui producit, non producit à substantia generante formaliter ut filius est, sed postquam est productus à suo principio, resultat relatio superueniens genito iam in esse geniti constituto. Pater autem æternus producit Verbum formaliter ut filiū, cui Verbo non accedit relatio filiationis postquam est genitum, sed potius per ipsam generationem passiuam consti-

tuitur in esse filij, & non est prius esse genitum, quam esse filium aliqua prioritate reali originis, imo in multorum sententia adhuc formaliter per intellectum distinguui non possunt in Verbo passiuæ generatio, & filio eiusdem Verbi.

18 Ultimò obiicitur Arist. c. 7. de relatione ubi asserit, quod si à seruo auferantur omnia alia, relicto autem quod seruus sit, ad illum domini relationem esse terminandam, & hanc relationem non posse subsistere, et si reliqua omnia remaneant, si à seruo auferatur hoc, quod est esse seruū. Ex quo inferunt authores oppositæ sententiæ totam rationem terminandi relationem quam dicit dominus ad seruum esse seruitutem. Resp. hoc non inferri ex Aristotelis doctrina, quia cum dixit relicto in seruo hoc, quod est esse seruū, reliquis omnibus circumscriptis ad illum esse relationem terminandam, non dixit relinquendam esse solam seruitutem, sed seruum in concreto, quod dicit seruitutem, & subiectum absolutum talis seruitutis, quod sufficiens est ad relationem terminandam, dixit autem Aristoteles seruum esse relinquendum, quod dicit subiectum, & seruitutem, etiam si hæc non terminet relationem domini, quia illum infert eo modo, quo vnum relatiuum inferitur ex alio, & valet consequentia, est dominus: ergo est seruus, & è contra. Similiter cum dixit reliquis omnibus circumscriptis ex eo, quod maneat hoc, quod est esse seruum, manere terminum relationis, non dixit solam seruitutem esse permanentem, sed seruitutem, & subiectum, hoc ut terminum relationis, illam tanquam quid, ex quo hæc inferitur.

PUNCTUM VI.

Nonnulla expediuntur de relatione.

1 PRIMò inquiri potest quot sunt species relationis: videtur enim in nostra sententia tot esse quot sunt res, quia si relatio identitatis, nihil aliud est præter extrema, relatio identitatis inter duos homines erit diuersa in specie à relatione identitatis inter duos equos, & relatio diuersitatis inter hominem, & leonem erit specie diuersa à relatione diuersitatis inter equum, & canem. Respondeo absque vilo inconuenienti posse totum hoc admitti, nihilominus distinctione esse vtendum, si enim sermo sit de relationibus materialiter sumptis rectè probat ratio facta; si verò de specie logica, prædictæ relationes specie non differunt, quia et si sint res materialiter differentes considerantur omnes sub eadem ratione, ut patet in numero, qui non distinguitur ab unitatibus, neque hæ ab entitatibus, & tamen eiusdem speciei est quaternarius numerus hominum, & numerus quaternarius equorum.

2 Secundo inquiritur, an tertium genus relationis ab Aristotele assignatum pertineat ad hoc prædicamentum. Resp. negatiuè, quia scientia, & alia relatiua, quæ ad hoc genus spectant per se ipsa referuntur, ac proinde relatio est illis intrinseca, & cum ipsis fundamentis identificata, quod proprium est relationis transcendentalis distinctæ à prædicamentali. Neque potest dici ex scientia, & obiecto resultare aliam relationem prædicamentalem, quia nullum est fundamentum, quod moueat ad talem relationem admittendam, & quia scientia non exigit obiecti existentiam, sed potest circa illud tendere ut existens etiam si sit purè possibile, vel chimericum, ex obiecto autem non existente, & actu scientiæ nulla potest prædicamentalis relatio assurgere. Posset dici relationem hanc confurgere ex scientia, & obiecto, quando hoc est existens, secus quando non est existens, sed hoc fundamento caret, quia nihil apparet in scientia, ratione cuius possit constituere relationem cum obiecto quando est existens, quam non constituat cum illo non existente, cum ipsa ex se non illud exigat existens, & eodem modo se habeat respectu illius existentis, & non existentis.

3 Tertiò inquiritur, quid sibi velit illud axioma *Ad relationem non datur per se motus*. Respondeo in nostra sententia apertam habere explicationem, quia cum dicamus relationem non esse aliquid distinctum à fundamento, & termino, nulla est ratio peculiaris, per quam ipsa producatur, ac proinde non datur motus ad illam, quia omnis motus includit intrinsecè actionem. In opinione, quæ relationes superadditas admittit, solet explicari de motu sensibilis, qui per sensus percipi possit qualis est motus progressiuus, motus alterationis secundum primas qualitates, & motus

motus accretionis quantitativæ. Posset etiam dici non dari per se motum ad relationem, quia etsi relatio realiter producat, non primario, & per se intenditur à natura: Pater enim, qui producit filium non intendit prouidere paternitatem, au filiationem, sed substantiam genitam, quæ producta resultat relatio paternitatis in substantia generante, & filiationis in substantia genita.

4. Quarto inquiritur, an relationes suscipiant magis & minus. Respondeo relationes identitatis, & diuersitatis, æqualitatis, & omnes relationes secundi generis non suscipere magis, & minus, quia esse eiusdem speciei, vel diuersæ, esse æquale, & esse partem huius, & filium illius in indiuisibili consistunt. De relatione inæqualitatis mihi certum est posse suscipere magis & minus, quia magis inæqualis est palmus vlnæ, quàm semivlnæ: inæqualitas enim consistit in excessu secundum extensionem, & maior est excessus vlnæ, quàm semivlnæ respectu palmi. De relatione similitudinis poterat esse nonnulla difficultas, nihilominus faciliè potest tota componi. Qui tantum censent esse similia illa, quæ eodem indiuisibili gradu qualitatis gaudent verbi gratia, duo alba vt quatuor, vel duo nigra vt tria, tenentur dicere similitudinem, non suscipere magis & minus, eadem enim ratione de similitudine, ac de æqualitate philosophari tenentur. Dissimilitudo, quæ huic opponitur magis, & minus suscipit, in hunc sensum, magis enim dissimile est album vt duo, albo vt octo, quàm albo vt quatuor. Qui ad similitudinem tantum requirunt conuenientiam qualitatum secundum speciem, possunt dicere maiorem, vel minorem conuenientiam in gradu, ad similitudinem non spectare, sed tantum dicere, æqualitatem in qualitate, vel possunt dicere augeri similitudinem, quo magis accedunt ad eandem intensiorem qualitatis, & hic est modus vulgaris loquendi, quo magis similia vocamus duo alba vt sex, quàm album vt duo, & album vt sex. Iuxta hunc dicendi modum dissimilitudo magis, & minus non recipit, quia tantum reperitur inter extrema, quæ habent qualitates specie distinctas.

5. Vltimò inquiritur, an possit dari conceptus communis omnibus relationibus. Respondeo affirmatiue, quod probò ex huius prædicamenti constitutione, & definitione relationis, & diuersitate specierum, quæ in ipsis relationibus reperitur. Ratio dubitandi, quæ in oppositum adducitur, hæc est. Relatiua definiuntur cuius esse est aliud: ergo ex parte relatiui intelliguntur omnia relatiua: ergo vt terminentur ad aliud, debent tantum terminari ad ea, quæ relatiua non sunt, si enim terminentur ad relatiua non erit terminatio ad aliud, sed ad idem. Multa communiter congerunt auctores, vt huic argumento satisfaciatur, à quibus abstinere, quia doctrinæ nihil, & falsidij plurimum afferrent. Respondeo breuiter ly *ad aliud* intelligendum esse per distributionem accommodatam, non enim omnia relatiua collectiue sumpta terminanda sunt ad aliud adæquatè ab illis distinctum collectiue sumptis; sed omnia distributiue sumpta ad aliud distinctum à quolibet illorum seorsim sumpto, seu distincto à proprio correlatiuo, eodem enim modo, quo in particulari relata ad aliud terminantur, eodem modo de relatiuo in communi intelligendum est illud ad aliud. Neque necessum est relatiuum terminari ad aliud materialiter adæquatè distinctum à ratione communi relatiui, sed formaliter, quia hoc modo nunquam idem respicit se ipsum secundum eandem rationem, quapropter cum dicimus relatiuum esse ad aliud, relatiua mutua bis in illo complexo collocamus, semel in recto ex parte huius concreti relatiuum, & iterum in obliquo ex parte extremi *ad aliud* quatenus sunt termini non ipsorum secundum eandem rationem, sed quodlibet sui correlatiui. Sic causa definitur à pluribus, principium influens in aliud, in qua definitione ex parte principij in recto omnes cause constituuntur, & tamen illud aliud includit causas creatas, in quas causam aliquam influere necessum est. Vltimò aduerto in nostra sententia adhuc non indigeri his solutionibus, quia cum relatio prædicamentalis in particulari non sit propriè ad aliud, sed quædam collectio entitatum, relatio in communi ad aliud non erit, sed tantum dicet ratio illa communis omnes entitatum collectiones confusè cognitas, vt tamen definitionem communem relatiuorum vt cuiusque teneamus oportet solutionem prædictam tradidisse,

CONTROVERSIA X.

De quarto membro diuidente quatenus dicit relationem transcendentalem.

RELATIO transcendentalis affinis est valde relationi prædicamentali, ideo ad hunc locum explicandam remissi naturam relationis transcendentalis, de qua agere proprium est Metaphysici, est enim affectio entis vniuersalissimè sumpti. Explicabo in hac Controversia naturam huius relationis, & quibus entitatibus conueniat definiri, ubi multa de connexionem, & relatione causarum cum effectibus, & effectuum cum causis.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit relatio transcendentalis, & quomodo differat à prædicamentali.

Explicata natura relationis in communi, si modo differentiam explicemus relationis transcendentalis vt distinctæ à prædicamentali, facile erit relationem transcendentalem definire.

Nonnulli apud P. Soar. disp. 47. Metaph. sect. 4. existimant relationem transcendentalem à prædicamentali differere ex eo; quod prædicamentalis petat necessariò terminum realiter existentem, & transcendentalis ferri possit in terminum purè possibilem. Differentiam efficaciter impugnat P. Soar. & cum eo Hurt. Arriag. & plerique recentiores. Actus intentionales intuitui in communi sententia, vniuersaliter extremorum, actio, ex vi cuius terminus producitur, in omnium sententia non possunt existere non existente actu termino, ad quem transcendentaliter referuntur seu cuius sunt relationes transcendentales: ergo de ratione relationis transcendentalis non est posse existere sine termino. Dices has relationes transcendentales non exigere terminum præcisè, quia sunt relationes transcendentales, sed quia sunt tales relationes. Contrà: eo ipso quod de relatione transcendentali in communi fit non exigere terminum, debet hæc ratio reperiri in qualibet relatione specialiter sumpta, quia quicquid est de essentia generis, est de essentia speciei, & differentia contrahens genus, & constituens speciem non potest genus destruere: ergo si de conceptu relationis transcendentalis in communi est non existere terminum non poterit dari relatio transcendentalis, quæ terminum actu existentem exigit. Sed dantur plures relationes transcendentales, quæ possunt existere illorum terminis actu non existentibus: ergo de conceptu relationis transcendentalis in communi non est non exigere terminum realiter existentem.

Respondebis de conceptu relationis transcendentalis esse non exigere terminum actu existentem ex vi illius conceptus communis, sed esse indifferentem vt ex vi propriæ differentie illum exigit, vel non exigit & ita different relatio transcendentalis, & prædicamentalis, quod relationi prædicamentali repugnet præcisè ex eo, quod fit prædicamentalis existere sine termino actu existente, & relationi transcendentali ex hoc conceptu vniuersali relationis transcendentalis non repugnet existere sine termino existente, licet ratione peculiaris differentie possit esse relatio transcendentalis, quæ sine termino actu existente existere non valeat. Admitto huiusmodi esse relationem prædicamentalem, & transcendentalem, verumtamen ex hoc capite, si aliunde differentiam non assignemus inter relationem transcendentalem, & prædicamentalem non poterimus vtrumque relationis genus adæquatè distinguere, quia secundum doctrinam traditam valebit consequentia: hæc relatio existit sine termino: ergo est transcendentalis, & non prædicamentalis, non tamen poterit inferri: hæc relatio non potest existere sine termino: ergo est prædicamentalis, quia relatio transcendentalis